

leto VII.
maj 1963
štev. 5

IZ VSEBINE:

- V SMRT
ALI VSTAJENJE?
- VOLITVE IN SLOVenci
- PRVI MAJ
- TUJCI POVSOD
(Celoletna povest)
- KAKO JE Z NAŠO
PREHRANO?
- ZAKAJ SE DEKLETA
ZAGLEDAJO
V OSIVELE MOŠKE?
- TUDI VI? TUDI MI!
ZAKAJ PA NE?
- VSE SEM MU
POVEDALA
- ČLOVEK ZA VOLANOM
- PESMI, UGANKE,
PRIREDITVE,
ZA DOBRO VOLJO

mladika

VSEBINA

Stanko Janežič: V smrt ali v vstajenje	77
Lev Detela: Konec vojne	78
J. P. Prvi maj v Števerjanu	78
Maks Šah: »Napovedujem vam mir«	78
Matej Poštovan: Slovenci in volitve	81
Maja Pertot: Festival slovenske popevke	81
J. P.: Si s svojim delom zadovoljen?	82
Franc Jeza: Nagrada »Vstajenje«	83
Zora Saksida: Tujci povsod, 4. nadaljevanje	84
Za okroglo mizo — razgovor o radiu	87
J. P.: Skavtski priročnik	87
Marija: Načela zdrave prehrane	88
Drat: Vse sem mu povedala	88
Lojze Škerl: Tudi vi? Tudi mi! Zakaj pa ne?	90
F. V.: Zakaj se dekleta zagledajo v osivele moške	90
Dr. Rafko Dolhar: Človek in cesta	91
H. Gracej: Črni avto	91
Beneškinov: Tožba za prijateljem	92
Stanko Janežič: Skavtska pesem	92
Lev Detela: Graščina, vesela in žalostna burka	93
Mladi pišejo	95
Razgledi	96

Slika na naslovni strani:
Maj v Dolini

Uredil

JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema:

Edi Žerjav

Revijo izdaja uredniški odbor:

Janežič Stanko, Mljač Franc, Pahor Sergej, Peterlin Jože, Slama Jurij, Šah Maks, Škerl Lojze in Stoka Drago

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3 — Gorica, Riva Piazzutta št. 18

Čekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

O TUJKAH

Mladiko rada berem, pa ne razumem vsega, ker je včasih dosti tujih izrazov. Ali ni mogoče vse lepo po domače povedati? Če vzamejo Mladiko v roke ljudje, ki niso Slovenci, verjetno mislijo, da slovenski jezik nima dovolj besed in mora zato rabiti tujke. Povejte nam po naše, da bomo list še rajši brali in se bodo naši mladi ljudje naučili lepega, čeprav preprostega jezika!

Z veseljem sem prebrala ženski kotiček. Potreben je. Naj pa svetuje take stvari, ki jih je mogoče narediti. Kje naj najdemo rž, kako naj jo zmeljemo, kako kruh doma spečemo? Taki nasveti se ne dajo več izvesti. Kaj bolj primerne za vsakdanje življenje!

Lepo pozdravljam

Antonija Š. S. iz Opčin

Lepa hvala, gospa, za Vaše opozorilo glede tujih besed. Preveč jih je v nekaterih člankih, to smo že sami čutili in o tem govorili. Prav je, da ste tako tudi Vi opozorili naše sodelavce, naj pazijo na to. Včasih je hotel že glavni urednik sam nadomestiti tujke z domačimi izrazi, a to je vedno tvegano delo. Razen tega so nekateri pisci občutljivi in ne želijo, da bi jim kakor koli spreminjali prispevke. Zato smo toliko bolj veseli, da tudi bravi na ta način opozore vse naše sodelavce, naj pišejo v lepem jeziku in naj se enostavno in domače, preprosto izražajo.

Tudi Vaša druga pripomba o praktičnosti nasvetov je umestna. Več pa Vam bo prihodnjič odgovorila urednica našega Ženskega kotička.

TABOR

Zadnjič ste sprožili vprašanje ali se zdi bralcem Mladike pametno, da bi bil poletni tabor na Repentabru kot vsa povojna leta kljub temu, da bo velika prireditev v Padričah v proslavo 11000 letnice prihoda svetega Cirila in Metoda. Govorile smo med seboj nekatere Slovenke, ki navadno zmeraj gremo na Repentabor. Vsem nam bi se zdejo škoda, če letos ne bi bilo nič na Repentabru. Pretrgali bi tradicijo. Saj je prav, da je tudi v Padričah, a Repentabra po našem ne bi smeli opustiti. Le naredite, le! Slovenci bomo radi prišli, boste videli. Morda bi ga letos naredili bolj zgođaj, morda že junija. Veste, da smo ga imeli enkrat že konec maja? Menda je bilo takrat prvič po vo-

ni. Kar korajžno na delo! Bomo pomagali vsi! Ne smemo odnehati!

Slovenka v imenu večih

Nismo se še dokončno odločili. A Vaše pismo vzpodbuja prosvetno centralo, naj misli na Repentabor. Želeli bi še več glasov. Pišite še drugi, posebno povejte, kaj mislite v posameznih prosvetnih društvih po farah.

MATURA

Bližamo se letošnji maturi. Kakšen bo uspeh na naših šolah? Ne vemo, koliko mislijo na to šolniki, profesorji, ravnatelji. Studentje mislimo. A radi bi vendar opozorili na nek nedostatek, ob katerem so brezbrizni tisti, ki ne bi smeli biti. Mislimo namreč na knjige. Nima mo namreč šolskih knjig. Nimamo na primer knjige za filozofijo, za zgodovino, za umetnostno zgodovino, pisati moramo dodatke k slovenski slovnstveni zgodovini in še celo vrsto drugih stvari. Namesto da bi imeli knjige kot naši italijanski kolegi in bi morda na rob dopisali še kako pripombo, moramo slovenski študentje izgubljati čas s prepisovanjem iz enega samega izvoda skript in si ga izposojati. Za nekatere predmete imajo razmnožena skripta v Gorici na slovenskih šolah, za nekatere celo v Trstu, toda pri drugem profesorju. Ali res ni mogoče, da bi se naši profesorji toliko zedinili, da bi nam dali v roke skripta, ki bi zadovoljila tiste profesorje v Gorici in v Trstu in še tiste, ki bodo pri maturi spraševali? In ali res ni mogoče razdeliti snovi tako sistematično, da bi jo predelali pravočasno in bi porabili zadnjega pol meseca za ponavljanje in pripravo za maturo? Ne pa da jemljemo snov prav do zadnje ure šole ali celo po končanem pouku. Zdi se, da je tu premalo skrbi za uspeh mature, ampak, da profesorji skrb le zase, da bo to predelali snov in so tako oni kriti. Ali ni možno večje sodelovanje med profesorji v Trstu in Gorici?

Pogosto so žrtve te neurejenosti prav študentje!

Nekaj letošnjih maturantov

Mnogo stvari je neurejenih ali premalo urejenih. Vsi se tolažimo s tem, da se bo stanje izboljšalo. A vi ste maturantje letos in Vas zanima, kakšno je stanje danes. Razumem Vas. Mislim, da bi lahko vsaj tisto, kar zadeva knjige oz.

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

V SMRT ALI V VSTAJENJE

Če se resno vmislimo v današnjo duhovno podobo slovenskega človeka, naših družin in celotnega rodu, nas upravičeno prevzema strah pred bodočnostjo.

Mnogi so nasilno iztrgali iz sebe dragoceno vsebino, ki se je skozi stoletja zbirala v dušah naših prednikov in dozorela v skladnost krščanskega pogleda na svet. Zavrgli so sveto dediščino krščanstva in ostali so prazni, duhovno izvotleni in nezmožni, da bi vzravnani in z jasnim pogledom kljubovali viharjem ter dospeli do cilja. Njihove bobneče besede in vedno menjavajoči se načrti so le slepilo za varanje samega sebe in razočaranih množic. Zavrgli so nadnaravni svet, pa so se jim tudi najosnovnejši naravni temelji človeškega sožitja in zdravega razvoja zamajali in se zapovrstjo začeli rušiti.

Najbolj to prihaja do izraza v razkroju družin in v brezciljni ohromelosti mladine.

Ali se začasna zveza moškega in ženske, ki iščeta le ugodje in skupni užitek in se ob prvem nesporazumu razideta za vselej, še lahko imenuje družina?

Ali mrtve stene s še blestečo opremo, toda brez veselega vika otrok, še smemo imenovati dom?

Kako naj kličemo roditelje ljudi, ki v sebični vasezagledanosti ne puste drugim bitjem na svet?

Ali ni življenje največji naravni dar, ki smo ga prejeli od svojih staršev? In ali ni vprav predajanje življenja prva naloga človeštva in glavni cilj vsakega zakona? Gorje očetom in materam, ubijavcem življenja!

Zločin rododomora vpije bolj kot kaj drugega do nebes po maščevanju!

Krute matere brez srca, kaj so vam storili otroci, vaša lastna kri, da ste jih neusmiljeno morile v dobi, ko se niso mogli braniti!

Brezbožni državni sistem hoče v svoji slepoti zanikati moralno zlo ali greh, otopiti hoče čuvarko vsega dobrega — vest in uzakonja zločine.

Že pred časom je neki časopis objavil, da je po uradnih državnih poročilih razmerje med rojstvi in splavi v Jugoslaviji 1 proti 0.7 ali 10 splavov na 7 rojstev. Koliko pa je poleg tega še skrivnih umorov nerojenih otrok! Umetno povzročen splav sicer ne spada med pravice žene, vendar je dovolj razlogov, ki splav opravičujejo po obstoječi zakonodaji: nevarnost za materino zdravje, verjetnost, da bo otrok nenormalno razvit, če bi rojstvo povzročilo materialne in druge nevšečnosti. Uradno poročilo se hvali, da je po celi državi razpredena dobra organizacija posvetovavnic za kontrolo rojstev in oblasti priporočajo rabo protispočetnih sredstev.

Zdi se, da je uspeh nemoralne propagande največji vprav v Sloveniji, ki je stoletja slovela kot versko in moralno zdrava dežela, zdaj pa je glede porasta prebivavstva menda na zadnjem mestu v Evropi.

Posamezniki so se že zdrznili in pozvali javnost k samoobrambi, toda ali se ni njihova beseda izgubila kot klic v puščavi?

Zato moramo začeti kričati vsi, ki nam je pri srcu usoda našega roda. Pa ne le kričati, vse moramo storiti, da grozotna kuga do kraja ne ugonobi naših ljudi.

V največji nevarnosti je mladina, ki je ob naporih materialistične vzgoje mnogokje že skoro docela izgubila čut za moralno zlo in se predaja razvratnemu uživanju in plehkim zabavam brez vsakih ciljev in mladostnih moči. Kako naj taka mladina ustanavlja družine in rojeva zdravo potomstvo?

Ali je povodenj sploh moč še zaustaviti in kaj rešnjega storiti?

Živo pristno krščanstvo je reševalo, rešuje in bo reševalo. Zavrzimo hinavsko pozunanjenost in pojdimo v svojem izčiščenju do korenin.

Zakonci, dvignite vnovič na oltar sveto zavezo med seboj in med Bogom. Naj pospešuje vašo srečo z žrtveno ljubeznijo sprejeti venec otrok. Nič več ne bodite nosilci smrti, temveč sejavci življenja. Bodite voljni soustvarjenci z vsemočnim Bogom, v skrbi za blagoslovljeno rast naroda, Cerkve in večnega božjega kraljestva.

Fant in dekle, pojdita vase. do zadnjih tajin svoje duše. Še bosta našla oltar lepote in veselja, ki je zanj vredno živeti. Življenje je nekaj čudovitega, toda le, če teži navzgor, v sinjo višino, po skalnati poti. Vajina borba, mlada zaročenca, bo v blagoslov vama in poznim potomcem.

Kristus, naš veliki zmagoslavno vstali Brat, razsij in razčisti našo mladino!

Naj ob tebi naše družine zajame pomladni prerod!

Ves naš narod povedi v rešnje vstajenje!

Steверjan

Slovenci na Tržaškem in Goriškem smo povsod proslavili praznik dela. V Dolini, v Boljuncu in drugod imajo že stare navade za praznovanje, v Steверjanu pa pridružijo veselju tudi kulturno-prosvetni program.

PRVI MAJ V ŠTEVERJANU

Praznik dela, prvi maj, praznujejo v Steверjanu že vrsto let. Od kar je prevzelo to proslavo SLOV. KAT. PROSVETNO DRUŠTVO, dobiva praznik res pravi pomen, ki ga je letos v pozdravnem nagovoru orisal župnik, preč. gospod Simčič. To je praznik delavnih ljudi, delavcev v tovarnah, kmetov, ki se trudijo po njivah in vinogradih, inženirjev, ki zarisavajo velike načrte, zdravnikov v bolnišnicah, ki bde nad človekovim življenjem, bolničark, sester, ki izgorevajo v delu za bližnjega, praznik dela vseh, ki v resnici delajo.

V začetku letošnje proslave je zapel domači pevski zbor nekaj pesmi pod vodstvom g. Hermana Srebrnič. Vsakokrat ko poslušamo te pevce, nas navdušijo z lepo melodijo svojih pesmi.

Takoj za tem pa so stopili na oder igravci domačega kat. prosvetnega društva in so zaigrali Vombergarjevo veseloigro v treh dejanjih, VODA. Že igra sama je taka, da pritegne pozornost gledavcev, fantje in dekleta pa so jo še tako zaigrali, da so res navdušili občinstvo.

Nastopa veliko ljudi, zato bi težko vse našeli in vsako vlogo omenili, čeprav je

NAPOVEDUJEM VAM MIR

Papež Janez XXIII. oznanja s svojo okrožnico MIR NA ZEMLJI veliko napoved preroka Izaije, ki je obljubil ljudem dan: »ko bodo prekovali svoje meče v lemeže«.

Podoba »zrelosti miru« kot najvišje dosegljive dobrine, se mu je porodila iz konkretnih znakov našega časa. Njegova beseda o miru ni govorniška fraza, ponovitev tisočletne Izaijeve napovedi.

Janez XXIII. je papež »atomske dobe«. Strah pred atomom postavlja nujne mirovne pogoje. To nam ponavljajo politiki, strategji, zavezniki in sovražniki. Od Izaijevih časov pa do

Konec vojne

Hodili smo tiho, celo neslišno, in le poredko nam je zaprasketala izsušena veja pod nogami. Pokrajina pred nami je mrtvo molčala in sivo nebo jo je zapiralo kot težak hrastov pokrov na trugi.

»Jezus,« sem vzkliknil. Proti nam je prihajala nenavadna starka v čeladi in z brzostrelko v rokah.

Učitelj je bil popolnoma iznenaden, celo sekira mu je padla na tla in ljudje so strmeli odprtih ust v prikazen, ne da bi razumeli, kaj pomeni in kaj se bo zgodilo sedaj.

Starka se je približevala počasi in previdno po pobočju navzdol. Zdelo se mi je, da pazi na pot in na motni mrak okoli sebe. Hodila je brezčutno in omamljeno kot žuželka proti veliki luči. Potem je obstala nedaleč od nas, odeta v slabo rjavo raševino kot predznamenje smrti in groze, ki nas je v tem čudnem mraku že ves čas obdajala.

Stala je ob drevesih in nad nami, kot da svareče lebdi v praznem prostoru. V premišljevanju, mogoče celo iznenadenju, se je pripogibala kot kos velike črne lepenke ali kot nenavaden papirnat zmaj na vetrovnem nebu. Vendar se mi je zdelo, da nas je pričakovala in da je priš'a z določenim namenom.

»Pa ste dospeli,« je rekla z votlo donečim glasom in dvignila starikavo roko. Gledal sem jo navzgor, kako se s povešeno glavo kot črna senca suče v prednočnem vetru. Trenutek sem celo pomislil, da ni bitje, temveč le s slabim zrakom napolnjen kos obleke in čeladaste kovine, ki se je kot zlobne sanje napel čez večerno nebo. Kako nenavadna je, sem premišljeval. Prišla je iznenada in na čuden način s težko kovinsko čelado in železno strojnico kot velik poguben stroj, ki se pomika počasi in zagotovo proti vnaprej določenemu cilju, da ga zabode in pogubi.

Čutil sem, kako sta bila tišina in iznenadenje presekanata, in zrak, kar utrujen od glasov, je hipoma poskočil in završal.

Starka se je vznemirljivo premaknila in se napotila proti učitelju s sekiro. Lezla je po rjavem, ilovnatem bregu kot muha čez umazano motno šipo. Učitelj se je brzkone zbral, kajti sedaj ni več klečal ob mlakuži, temveč je vstal in obmiroval z bledim, belim obrazom kot visoka cerkvena sveča.

Starka je pristopala s svojo brzostrelko in zdelo se mi je, da bo pritisnila bleščeči kovinski petelin, nakar bo krogla udarila proti mirujočemu učitelju, ki bo zagorel s sijočim nebeškim plamenom in poletel kot žareče telo skozi gosti mrak.

Učitelj jo je pogledal s širokimi, vprašujočimi očmi. Bilo je, kot da vidi, kaj se bo zgodilo z nami in z njim, starka pa je znova spregovorila.

»Torej, ti si vodja,« je rekla.

»Ja, ja,« so se zganila učiteljeva usta.

»Prav nespametno je, da ste zašli v ta gozd,« je rekla.

»Sovražnik nas hoče usmrtiti,« je učitelj zasepetal.

»Ali misliš, da bo tukaj varno?« je zahreščala s krutimi, pobesnelimi zobmi.

»Menda bo bolje kot na planem,« se je zdrznil učitelj.

»No ja,« se je starka zasmejala in nam zrla s posebno jasnostjo v oči. »Če ste že tu, vam bom pomagala, da ne izginete po ledenikih in grapah.«

»Kaj res,« se je vznemiril učitelj in jo pogledal z rdečimi, žarečimi očmi.

»V moji koči je dovolj prostora za vse,« je rekla starka in si s suhimi, koščenimi prsti popravila čelado, ki je zadonela kot vojni boben v bitki. »Kar stopite za menoj.«

Obrnila se je proti širokemu, v gozdnem pobočju izgublajočemu se nebu. Sledili smo ji preplašeno in molče, ona pa je stopala tiho in neopazno kot senca, zatopljena v molk ali presunljivo molitev.

Breg je bil strm in zavil v temo kot v kožo orjaškega netopirja. Tu in tam se je nad košatim drevesom posvetil kos neba, poln mrzlih, utripajočih zvezd, starih in zanesljivih kot visoke svetilke našega glavnega mesta, preden ga je zasedel in razbil sovražnik.

S skupino sem stopal zamaknjeno in čisto, a starka mi je bila neprestano pred očmi. Čelada je z veliko jasnostjo izstopala iz nočne teme in tišine, in strojnica je plapolala po mraku nad njeno ramo kot izreden in črn kačji pastir.

Tema me je rezala v oči. Bil sem vznemirjen in poln napetega pričakovanja, starkina koča pa se ni hotela prikazati. Že sem mislil, da se je zlagala in nas zvabila na neko posebno in mračno pot, kar je obljubljeno začelo prihajati proti nam.

Najprej sem zagledal okna, za katerimi je morala sijati rdeča, žareča luč. Gledala so nas divje in se svetila po bregu navzdol. Dimniki na strehi so se pomikali proti črnim in gostim oblakom, hiša pa je prihajala hitro in enakomerno proti nam. Ko nas je že skoraj dosegla, sem zagledal v ozadju tudi plot, podoben bodoči žici in kazenskih taboriščih, in to se mi je zdelo zopet nenavadno in neprijetno. Koča je stala sivo in zapuščeno, vendar kot vojašnica. Po strehi so kot majhni nepripravi kuščarji lebdele vsakovrstne antene in v sapi obračajoče se železne vetrnice in vhodna vrata so se zapirala kot temna velika usta kekega neposrečenega in predpotopnega zmaja. Noge so se mi ustavile same od sebe kot ura, ki ji je počilo pero. Trave in drevesa so me začela gledati z ogromnimi, nevidnimi očmi in okna na koči so še vedno žarela kot očesa zlobne in neprizanesljive pošasti in temna vhodna vrata se še niso odprla.

Tedaj se je starka v čeladi, v zgrbančenem plašču in s strojnico ustavila in nas znova pogledala s svojima nepremičnima očesoma.

»Tu smo,« je zahreščala kot star izrabljen stroj, mi pa smo tiho stali. Videl sem, kako je stopila do kamnitega stebra, na katerem je sameval črn droban gumb, podoben lupinam majhnih gozdnih polžev. Počasi in obzirno je pritisnila na gumb v stebru in hišna vrata so zazevala bobne in v tresenju.

Negotovo smo stopali za starko, ki je vihrala kot ugasla, po žveplu in smodniku zaudarjajoča bakla po mračnem vijugastem hodniku. Podnice, dišeče po starem, črvivem lesu, so hreščale pod našimi koraki. Starka je odprla neka vrata, ki jih prej nismo videli, ker so počivale v temi. Stopili smo v sobo, v kateri so žareli rdeči vojaški reflektorji. V sredini prostora je stala dolga črna miza, podobna hrapavi koži kita, ki sem ga videl pred leti na razstavi v mestu.

»Sedite, sedite,« je rekla starka, mi pa smo pokorno skočili na močno, robato klop ob mizi.

»Oprostite,« je rekla, »da še ni pospravljeno.« Videl sem, kako pobira težke ročne granate, ki so ležale po tleh. Za mojimi rameni se je plazila majhna pločevinasta peč z dolgo, obrabljeno cevjo, ki je kot orjaška črna prakača izginjala v steni pod stropom. Soba je bila velika in neobičajna. Namesto slik so visele po zidovih raznovrstne puške, sablje in bodala, v kotu pa je stal kot železen bizonski kip velik, neprizanesljiv top. Najbolj čudne pa so se zdele črne, visoke krste, ki so stale po kotih kot odsekane peruti ubitega nadptiča, o katerem sem slišal v pravljicah. Gledale so nas skozi rdeči zrak napeto in mrko kot imeniten gospod v najboljšem uradu, črn in s temnim klobukom v rokah.

»Veste,« je rekla starka, »moja hiša je posebna hiša.«

»Bo že res,« je rekel učitelj, ki mu je bilo neprijetno in tesno.

Dolina v maju in cvetju

vsak izmed nastopajočih vložil del svojega časa, del svojega veselja in navdušenja za lepo domačo besedo v ta nastop, od gasilca, ki je samo stražil spomenik, pa do občinskega tajnika Jakopiča, ki je na odru od začetka do kraja. Posebno veliko truda so vložili v igro Marijan Terpin, ki je igro tudi zrežiral, Komjančeva, ki je vodila kot odbornica vse možakarje v občini, župan, glava občine Suhadolske, ki ga je igral Hadrijan Korsič, pa oče Kne, pa gospa poštarica, pa Tinček, ki je vzbudil toliko smeha s svojo nevesto, pa gospa županja, pa Amerikanec s svojim sigurnim nastopom in Ažmanov Martin in še in še. Vsi so se zares potrudili in zaigrali tako, da so vse poslušavce navdušili.

Med odmorom je zapel oktet Planika zelo lepo in dovršeno nekaj pesmi. Nastopi te pevske skupine presenetijo tudi na prostem ne samo v dvorani. Franciju Valentinčiču, ki vodi oktet, moramo ponovno čestitati k zares lepi izvedbi.

Stevecjancem naše iskrene čestitke!

J. P.

danes je bila vojna vedno mogoča, ker je bila mogoča tudi zmaga.

V jedrski moriji pa ne bo zmage za nikogar, ker se ne bo mogel nihče ogniti sovražnemu maščevanju, pa naj bo to napadavec ali pa napadenec, neodvisno od številčne premoči njegovega orožja.

Ker je nemogoča zmaga, je tudi vojna nepotrebna. Prvikrat v zgodovini se postavlja pred človeka to novo dejstvo, ta novi pogoji. Od Izaije pa do danes se prvikrat sliši neizogiben, to je edini pogoj, kateremu se ne moremo ogniti, v katerem ni izbiro.

Na številnih razorožitvenih konferencah v Ženevi je neki indijski diplomat dejal:

»Svet ne mara miru, pa ga bo moral sprejeti!«

Janez XXIII. v svoji okrožnici »Mir na zemlji« predlaga ljudem, ki so pripravljeni sprejeti mir le iz strahu, nekaj veliko višjega, veliko bolj plemenitega. Predlaga jim zavest miru v popolni meri in ne le molk orožja. V koncilski poslanici, dne 15. septembra 1962 je jasno pokazal moralne pogoje miru: »mir ne more biti le negativen izraz, enostaven strah pred oboroženim spopadom, temveč se mora raztegniti na svoje pozitivne zlate veje, ki terjajo od vsakogar poznanje in stalno izvrševanje njegovih dolžnosti, posest in porabo naravnih in tehničnih sil izključno za dvig duhovnega in gospodarskega nivoja človeštva...«

Iz tega vidika je papeževa okrožnica »Mir na zemlji« nekaj edinstvenega. Res da novi materialni pogoji, zajeti v moderno življenje tehničnega napredka omogočajo mir. Toda razorožen mir je premalo. Mir je stanje duha, je osvojitve zavesti. Mir ne bo nastopil, če ne bo rešeno strahotno neravnotežje med tehničnim in moralnim napredkom človeštva. Torej mir v svobodi, ki ga bomo spoštovali v vsakem človeku kot nekaj splošnega, neranljivega in neodtujljivega. Mir v resnici, ki nas bo edina osvobodila.

Mir v takih pogojih, v svetu, v katerem dva od treh ljudi nimata dovolj jesti, je mir, ki stane določeno ceno, določene žrtve. Okrožnica tega ne prikriva. Človeška družba — pravi papeževa listina — je doživela veliko preobrazbo: vzpon delavskega razreda, zabrisana je razlika med gospodovci in podložnimi, demokratično nadzorovanje oblasti, razvoj za enakost med razredi, narodi in državami. Tem velikim spremembam se mora prilagoditi način vodstva družbe, kot se morata politika in diplomacija privaditi, da bosta reševali vprašanja mednarodnega življenja, ne da bi računali na nujnost vojnega spopada.

Okrožnica se obrača na vse ljudi dobre volje, preko katoliških in preko krščanskih meja na one, katere še ne razsvetljuje luč Kristusove vere. Kogar je strah, zapira svoja vrata. Kogar pa ni strah, je gotov zmaga, mora imeti vrata odprta. Okrožnica »Mir na zemlji« je odprta vrata v bodočnost optimizma.

Maks Savi

»Ker ste lačni,« je znova spregovorila, »vam bom dala ostank svoje vsakodnevne čorbe.«

Odšla je proti drugemu prostoru in privabila zajeten pločevinast vojaški kotel. Takoj smo pripravili menažke, ki smo jih nosili že od doma, in s poželenjem čakali na jed.

Vendar hrana ni bila užitna.

»Smrdi, to smrdi,« so se oglasili moške.

»Ta tvoja čorba, ženska, smrdi,« je zakričal učitelj. »Povej vendar, kaj si in kaj hočeš od nas.«

»Torej to bi rad vedel, prijatelj,« je zaupila starka z divjim, trepetajočim glasom, stoječ ob mizi sredi rdeče svetlobe.

»V imenu nas vseh bi rad vedel, kdo si,« je svareče ponovil učitelj.

»Veste, prijatelji,« se je zdajci zdrznila in odmaknila pod rdeče žareče reflektorje. »Povem vam, če že hočete vedeti.«

Dvigala je roke kot nenavadna žival ali stroj in zdelo se je, da nas ne čuti več. Vendar se je nenadoma zdrznila in znova spregovorila.

»Povsod sem,« je rekla. »V vašem težkem dihanju sem, v vaših umrlih sanjah, v vaših požganih slemenih, v vaših ubitih svojcih sem in plamen bitk mi liže roke.«

Tedaj se mi je zazdelo, da sem spregledal. Tudi moške so se zdrznili in v grozi poskakali s svojih sedišč.

Starke pa to ni presenetilo. Stala je svareče in čudno kot prej in nadaljevala v nenavadnem samogovoru.

»Vaš strah in trepet sem, zloba sem in krivica, najokrutnejša in najgroznejša vseh smrti sem — in vi, nebolgljenčki, ste mi nasedli,« je zaupila in v drznem loku dvignila brzostrelko z ramen.

»Ob zid,« je kriknila. »Smrtna obsodba zaradi nepokorščine.«

Nisem mogel razumeti, kako se je vse to pripetilo. Roke so se mi razširile kot v največji bolečini, starka pa je stala svareče kot prej in cev brzostrelke nam je gledala brezobzirno v srce.

»Se ti ne zdi, baba, da si šla nekoliko predaleč,« je rekel učitelj s pretečim glasom. »To je lahko tvoj pogin.«

»Molči,« je kriknila in se premaknila skozi zrak, strašna in neresnična. Z naperjeno brzostrelko je pričela v čudnih in ostrih krogih krožiti okoli mize in nas, mi pa smo se postavljali ob zid, pripravljeni na najhuše. Tedaj se je učitelj sunkovito in nenadoma obrnil. Videl sem, kako se je ostra sekira kot sveti blagoslovljeni kraguljev kljun na žrtveniku svečano zableščala in starka je kriknila presunljivo in ječe. Sekira je udarila in razklala staro bojno čelado, starka pa je padla kot pokošena po tleh. Videl sem, da je odprla sive popadljive zobe in nepremično obležala.

Vsi smo se zganili v velikem veselju. Tekli smo iz črvice hiše po pobočju v dišeči spokojni gozd. Ko sem se obrnil proti strašnemu kraju, sem videl, da so se železne vetrnice na strehi nenadoma ustavile in skozi dimnik je siknila mrtvaškomodra raketa. Zemlja se je stresla nepričakovano, v oblakih pa je zagrmelo kot ob hudi nevihti. Hiša v ozadju se je zamajala, se zavrtela v svojih tečajih in se v močni eksploziji sesula v prah in pepel.

Učitelj je stopal po mahovitih, rosnih tleh in oči je imel široko in čudovito odprte.

»Vojna, vojna...« je zamrmral in se tresel v veselju in solzah. »Vojna je mrtva.«

Ozrl sem se proti drugim ljudem. Hiteli so po mehki gozdni poti, skakali čez potočke in rosne bilke in žareli v veselju in ljubezni. Mesec se je že svetil skozi oblake dobrodušno in v beli zdravi polti. Mrak se je približeval vse bolj sinji in sinji in nam božal utrujene oči. Drevje se je pripogibalo v tihem vetru. Pred nami so žarele nove svetle pokrajine s čudovito močjo.

Slovenci in volitve

Ker »Mladika« po možnosti zasleduje tudi splošno slovensko problematiko, se je naš urednik obrnil na političnega tajnika Slovenske katoliške skupnosti, dr. Mateja Poštovana, s prošnjo, da bi mu odgovoril na nekaj vprašanj o nedavnih parlamentarnih volitvah.

»Skupna slovenska lista, pri kateri sodeluje tudi Slovenska katoliška skupnost, je dobila na Tržaškem lepo število 5.670 glasov. Ali si zadovoljen s tem izidom?«

»Najprej bi rad pojasnil, da za ta razgovor nisem pooblaščen od Slovenske katoliške skupnosti ali od Sveta Skupne slovenske liste ter zaradi tega moji odgovori izražajo le moje osebno mnenje. Z izidom volitev sem zadovoljen. V volivni boj smo šli z zavestjo, da noben naš kandidat ne bo izvoljen, ako ne bo dobil skoro vseh slovenskih glasov. Glasovi, ki jih je dobila Skupna slovenska lista, so res njena last, ako upoštevamo, da je imela na vseh straneh po'no ovir in težav. Ti glasovi so jedro, na katero lahko zavržno računa pri prihodnjih volivnih bitkah za deželo, pokrajino in posamezne okoliške občine, ko bodo imele njene perspektive otipljivejši značaj.«

»Omenil si ovire in težave. Bi mi lahko opisal vsaj nekatere?«

»Omejiti se moram res le na nekatere, ker jih je bilo veliko. Italijanska komunistična partija je nastopila med našim prebivalstvom z geslom, naj glasuje zanjo, da zagotovi izvolitev Slovenke Marije Bernetičeve v parlament. Komunistično geslo je bilo navidezno prepričevalno, čeprav je imela KPI samr dovolj glasov za izvolitev enega kandidata v senat in enega v parlament. Italijanski komunisti so se postavili na navidezno slovensko nacionalistično stališče, izkoriščali so narodna čustva slovenskih ljudi za lov na glasove za Italijansko komunistično partijo, ki seveda nikakor ne more predstavljati slovenske narodne manjšine v Italiji, podobno kakor nobena politična skupina slovenske manjšine ne bi mogla nikdar predstavljati italijanske večine. Druga težava: strupeni napadi »Primorskega dnevnika« na Skupno slovensko listo. To se je dogajalo kljub dejstvu, da je bila Skupna slovenska lista edina slovenska lista in da se je »Primorski dnevnik« nekoč sam proglašal za glasilo slovenske manjšine v Italiji. Med volivnim bojem je pozival Slovence, naj glasujejo za Italijansko komunistično partijo ali kvečjemu za Italijansko socialistično stranko, čeprav sta imeli na svojih listah slovenska kandidata izrecno samo za lov na slovenske glasove. Odsvetoval je glasovati za Skupno slovensko listo, ki je na Tržaškem že priznana kot edina predstavnica slovenske manjšine. Priporočal je vključevanje Slovencev v italijanske marksistične stranke. Nekateri nepoučeni ter idejno premalo zgrajeni ljudje so mu žal nasledili. Tretja težava: ker — in sicer ne po lastni krivdi — Skupna slovenska lista ni mogla postaviti kandidature za senat na Goriškem, da bi se lahko z njim povezal njen kandidat na Tržaškem, kakor je predpisano po volilnem zakonu, je moral Svet Skupne slovenske liste svetovati ljudem, naj za senat oddajo belo glasovnico. To je marsikoga zmedlo. Ugotovljeno je, da je šlo nad 400 ljudi na volišče z namenom, da glasujejo za Skupno slovensko listo, a so se zmotili in naredili kakšno napako na glasovnicah. Če bi bili njihovi glasovi veljavni, bi imela Skupna slovenska lista v resnici nad 6 tisoč glasov. Četrta težava je nerazumevanje med tistimi krogi, kjer smo ga najmanj prič-

FESTIVAL SLOVENSKE POPEVKE

Zdaj gre pa zares, saj so že vsi naši časopisi naznanili, da pripravljajo v Trstu festival slovenske pesmi.

Gospoda Stanka Birso, ki je tu nekak vodja, smo prosili za nekaj pojasnil.

»Gospod Birs, za kaj pravzaprav gre?«

»Večkrat je že med glasbeniki tekel pogovor o tem, da pogrešamo glasbe, ki bi bila res naša. Tako tudi pred nekaj meseci. Prišli smo na zamisel, da bi organizirali festival lahke glasbe. Gospod Mario Sancin je bil takoj navdušen. Spomnili smo se še Vodopivca, Bogatca, Žerjala in smo začeli sestavljati orkester.«

»Seveda ni šlo brez težav. Koliko ljudi šteje orkester?«

»Proti vsakemu pričakovanju kar precej. Orkestrašev je 21, samih Slovencev.«

»Kakšno bo njegovo ime?«

»Predlagal sem „Slovenski zabavni orkester Miramar“ in mislim, da bo to držalo.«

»Povejte kaj o pevcih: koliko jih je in predvsem kdo so?«

»Le nekaj imen: Nora Jankovič, Marjuša Offizia, Miranda Caharija, Boris Košuta, Ida Ukmar, Ljubica Berce, Renato Kodermac, Marta Werk, Tullio Možina, Gilbert Trampuš, Gianni Sancin in drugi. Pesmi bo 20 in vsakdo bo zapel eno ali dve.«

»Sedaj pa najvažnejše: kdaj bo ta festival pripravljen?«

»Gotovo prve dni junija. Vršil se bo v enem samem večeru, najboljša pesem bo nagrajena, volilo bo pa občinstvo samo.«

O organizaciji smo torej zvedeli vse. Zahvalimo se gospodu Birsu in se približamo klavirju. Tu igra prof. Vodopivec Aleksander. Profesor je znan kot odličen pianist in zadnje čase se mnogo ukvarja z lahko glasbo. Prosimo ga torej za nekaj pojasnil iz glasbenega področja.

»Ktere so bile pri Vašem delu največje težave?«

»Pri prvih vajah orkestra je bilo zelo težko. Sestaviti je bilo treba razne sekcije iz elementov, ki niso nikoli igrali skupaj, ki so si bili pravi tujci. Težko je bilo spraviti vse v enoto.«

»Bi nam povedali kaj o pevcih?«

»S temi so bile tudi težave. Še nikoli niso nastopili z orkestrom in treba jim je bilo vse razlagati. Sedaj so se pa odlično poprijeli, morda še preveč: marsikdo se je navzel navad, kot jih imajo pristni zvezdniki.«

Zasmejemo se z njim in prisluhnemo vaji. Res, lepo je slišati: »V enem mesecu bomo gotovi.« Tako pravijo. Voščimo jim, da bi jim ta festival dobro uspel in da bi pevci in orkester pripomogli, da bi slovenska pesem s Tržaškega zaslovela čim dalj.

Maja Pertot

Si s svojim delom zadovoljen?

Ne da bi podrobneje preštudirali probleme poklicnega dela, naj tu navedemo nekaj odgovorov, ki naj služijo bravcu kot nekakšno izpraševanje vesti. Iz njih sili na dan neutešena želja po prostejši izbiri poklicnega dela, ki se izraža bolj v odporu do sedanje zaposlitve kot pa v želji po napredku. Vzrok je v tem, da so vprašani deo sprejeli bolj iz potrebe kot iz poklica.

TU SO VPRAŠANJA:

1. Si mogel svoje delo izbirati?
2. Si s svojim delom zadovoljen?
3. Misliš menjati zaposlitev?
4. Med nami povedano: delaš?

TAKI SO ODGOVORI:

Uradnica, samska, 25 let:

1. Ne
2. Ne, ker mi ni všeč.
3. Ne, kam naj se obrnem?
4. Kolikor najmanj morem.

Stavec, samski, 27 let:

1. Ne, pa se mi je kasneje priljubilo.
2. Sem zadovoljen s tem, kar znam, pa bi se rad naučil več.
3. Če bom mogel. Rad bi postal novinar.
4. Ne toliko, kolikor bi lahko, ker ne upoštevajo moje iniciative, to pa se mojemu značaju upira.

Uradnik, študent tehnike, samski, 23 let:

1. Da. Delam, da morem študirati.
2. Da.
3. Seveda, ko doštudiram.
4. Z navdušenjem, ker imam odgovorno mesto in mi zaupajo.

Uradnica, 26 let, samska:

1. Da.
2. Da, zelo.
3. Zdaj še težko. Ko bi postala novinar ali bolniška sestra.
4. Mislim, da.

Računski uradnik, samski, 27 let:

1. Ne, porabil sem priložnost.
2. Kaj še!
3. Bolje je dobro znati tega kot začeti novega.
4. Kaj si morem pomagati!

Tekstilni delavec, poročen, 28 let:

1. Iskal sem delo blizu in nisem mislil na napredek.
2. Ne.
3. Ker imam družino, že skoraj ni več mogoče.
4. Saj moram!

Kovinar, samski, 33 let:

1. Da, ker so mi obljubili lep napredek.
2. Ne. Preje sem študiral in bi bil lahko postal inženir.

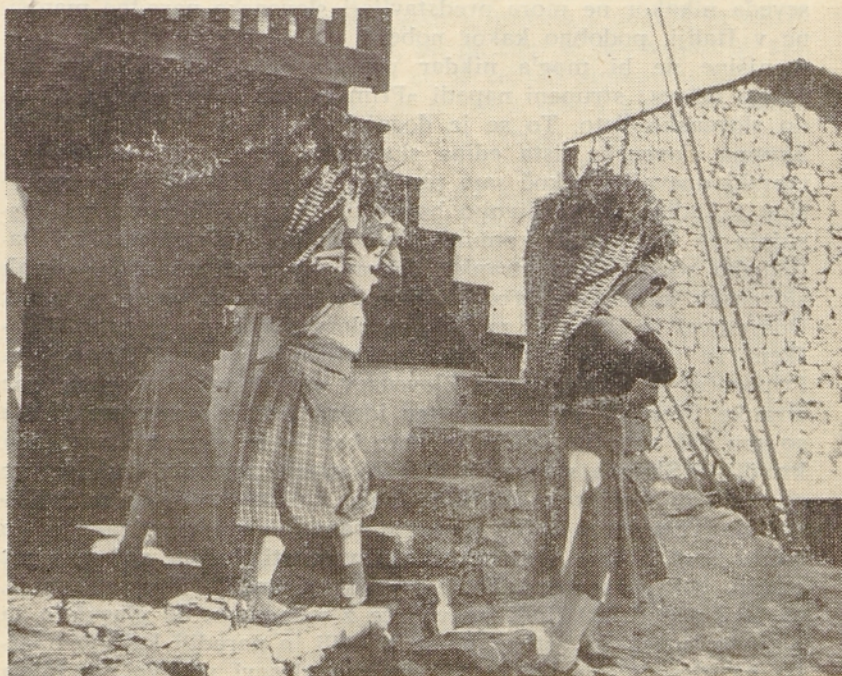
kovali. Ker pa je treba v politiki gledati naprej, ne nazaj, je bolje, da o tem molčim.»

»Mene pa bi le zanimalo, ali je kaj resnice v pisanju »Primorskega dnevnika«, ki je namigoval na neenotnost med demokratičnimi in katoliškimi Slovenci.«

»Med vsemi skupinami, ki sodelujejo v Skupni slovenski listi, je ves čas vladala naravnost vzorna enotnost in edinost. Bili smo res vsi eno. Takšen namen imamo tudi za bodočnost. Namigovanje na neenotnost je torej gola laž. Kar zadeva Goriško in ostale kraje v Italiji, kjer živijo Slovenci, ne bo Skupna slovenska lista mirovala prej, dokler ne bo pridobila pripadnikov naše manjšine v vseh omenjenih krajih za skupen nastop na osnovi krščanskega, narodnega, socialnega in demokratičnega programa. Slovenska katoliška skupnost v Trstu jo pri tem nesebično podpira, ker dobro ve, da bomo Slovenci dosegli svoje pravice le, če bomo združeni.«

»Kako gledaš na različen nastop demokratičnih Slovencev na Tržaškem in Goriškem?«

»Najprej moram poudariti, da so slovenske demokratične politične organizacije na Goriškem in Tržaškem povsem samostojne in neodvisne. Goriško vodstvo je bilo mnenja, da je najbolje, če podprejo krščansko demokracijo. Na Tržaškem smo bili drugačnega mnenja. Odločili smo se za samostojni nastop prvič iz načelnega stališča, ker mora imeti slovenska narodna manjšina v Italiji lastno politično predstavništvo ter tudi pri političnih volitvah izpričati svoj obstoj, drugič pa iz praktičnega stališča, ker lahko edino po tej poti vodimo uspešno borbo proti brezbožnemu, totalitarnemu, v bistvu internacionalističnemu, torej protinarodnemu komunizmu. Moja osebna in — prepričan sem — naša skupna želja je, da bomo tržaški in goriški demokratični Slovenci prej ali slej našli skupno pot. Skupno bomo morali nastopiti že pri deželnih volitvah. Seveda se bomo morali otresti nekaterih personalističnih ter ekskluzivističnih predsodkov ter imeti pred očmi predvsem skupne koristi slovenske manjšine. Tudi katoličani bomo morali bolj prisluhniti utripu časa, ki bije na vesoljnem cerkvenem zboru ter v okrožnicah »Mater et magistra« in »Pacem in terris«. Nikogar ne smemo odbijati, vsi mo-

Trdo življenje v vaseh pod Matajurjem. Tudi tam so Slovenci volili

ramo sodelovati v duhu ljubezni, resnice in pravičnosti. Nikogar ne smemo obsojati zgolj zaradi tega, če je v preteklosti politično za malenkost mislil drugače, kakor mi. Naše geslo naj bo pridobivanje, ne odbijanje. Naša naloga je delo za edinost. Le združeni bomo lahko šli v boj za pridobivanje izgubljenih bratov, katere moramo iztrgati iz objema materialističnih in marksističnih zmot ter pridobiti za večno Resnico, pa tudi pripeljati v naročje slovenske politične edinosti.«

»Kakšen je odnos med demokratičnimi Slovenci in Krščansko demokracijo v Trstu?«

»Še enkrat naj poudarim, da izražam le lastno mnenje. Želeli bi, da bi Krščanska demokracija pokazala več razumevanja za slovensko narodno manjino na splošno, zlasti pa za demokratične in katoliške Slovence. Kdo pa naj spreobrača naše rojake od komunizma, če ne mi? Mi tudi najbolj vemo, katera je najustreznejša metoda za to delo. Poudarjam, da smo in hočemo biti lojalni ter dobri državljani. Marsikaj bo drugače, če se bo Krščanska demokracija v bodoče iskreno ravnala po načelih okrožnice »Pacem in terris«, ki naravnost mojstrsko uči, kako naj večinski narod ravna z manjšinami ter prav tako mojstrsko postavlja pravice in dolžnosti narodnih manjšin.

»Kaj pa misliš o splošnem izidu parlamentarnih volitev v Italiji?«

»Kakor marsikoga, je tudi mene presenetilo povečanje glasov Italijanske komunistične partije. Žal se v tem razgovoru ne morem spuščati v podrobnosti, toda zdi se, da bi se dalo ugotoviti naslednje: V Italiji se je zadnja leta splošna blaginja nedvomno povečala. S porastom blaginje pa žal raste tudi praktični materializem. Človek izgublja čut za višje idejne vrednote, prepušča se tjavendan lagodnemu življenju. Modernemu industrijskemu ter tehničnemu napredku ne odgovarja vzporedni duhovni napredek. Krščanstvo šele išče primerno govorico, ki bi odgovarjala sodobnemu tehnično nastrojenemu človeku. Zaradi pomanjkanja pravih idealov išče sodobni človek surogate. Marsikdo jih je žal našel v antipodu krščanstva, to je v materialističnem marksizmu. To velja zlasti v del italijanskih razumnikov. Preproste množice pa so glasovale za komuniste bodisi iz navade, bodisi iz protesta zaradi premalo uravnovešene porazdelitve tvarnih dobrin, ki jih je prinesel gospodarski napredek. Zdravo jedro je vsekakor ostalo. Upati je, da bodo volitve z dne 28. aprila zalegle kot resen opomin vsem tistim, ki so v posesti resnice, da se bodo s podvojeno silo vrgli na delo za pravičnejšo družbeno ureditev, za idejno vzgojo širokih množic in za zmago resnične demokracije, ki bo pomenila tudi zmago trajnega miru.

3. Ko bi bil mlajši, bi študiral vsaj za tehnika.

4. Ker sem plačan od kosa, bi drugače premalo zaslužil.

POVZETEK:

1. Večina si svojega dela ne izbira po svojem nagnjenju ali zmožnostih, ampak po trenutni priložnosti ali potrebi, brez načrtov za prihodnost. Mladi ljudje naj bi se prepričali o potrebi temeljitega znanja v vsakem poklicu.

2. in 3. V večini primerov ni posebnega navdušenja. Pomanjkanje razumevanja za lastno pobudo mori duha.

4. Je že kar težko odkrito odgovoriti. Žal je danes odgovornost preveč kolektivna in posameznik težko stopi iz vrste, skupina pa drži iniciativo.

Bodo znali slovenski starši naučiti svoje sinove, kako naj cenijo delo in odgovornost, ki jo delo zahteva, pa tako redkokdaj prejme? Od tega je odvisno, ali bo delo mladih ljudi zanje mōra ali sproščenje mladih stvariteljskih sil.

Priredil J. P.

Nagrada „Vstajenje“

Slovenski tiskovni institut, ki je bil pred nedavnim ustanovljen v Trstu, da bi pospeševal in vsklajal slovensko založniško dejavnost v zamejstvu ter dajal pobude slovenskemu tisku, je sklenil podeljevati tudi literarne nagrade, ki naj bi služile v vzpodbudo in priznanje našim pisateljem. V ta namen bo podeljeval vsako leto svojo literarno nagrado »Vstajenje«. Letošnjo nagrado, katero je podelil na velikonočno soboto in ki znaša 50.000 lir, je razdelil med pisatelja Vinka Beličiča iz Trsta za zbirko črtic »Nova pesem« in med pesnika Jožeta Udoviča iz Ljubljane za pesniško zbirko »Zrcalo sanj«. Ti dve deli se odlikujeta med vsemi izdajami zadnjih dveh let po najvišjih umetniških kvalitetah, po iskrenosti izpovedi in po aktualnosti, hkrati pa tudi nista v nasprotju s krščanskim svetovnim nazorom, kar je bil eden izmed bistvenih kriterijev pri podelitvi nagrade »Vstajenje«.

Slovenski tiskovni institut je upošteval pri podelitvi nagrade vsa slovenska dela, ki so izšla v zadnjih dveh letih tako v matični domovini kot v zamejstvu, s čimer je hotel poudariti enotnost slovenske literature, kar bi hoteli nekateri zanikati.

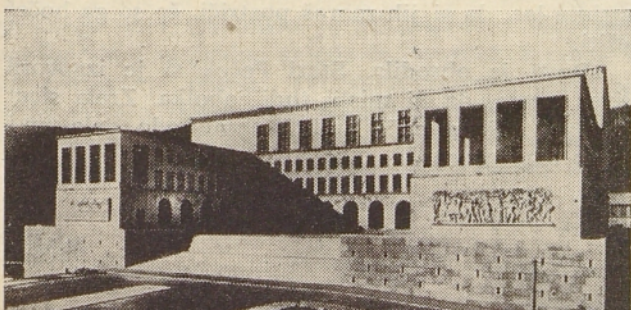
Pri podelitvi svoje prve literarne nagrade je upošteval dela iz zadnjih dveh let, medtem ko bo pri prihodnjih literarnih nagradah upošteval samo dela, ki bodo izšla v enem letu pred podelitvijo nagrade. Letošnja nagrada bo v kratkem slovesno podeljena na sedežu Slovenskega kulturnega kluba v Ulici Donizetti 3 v Trstu.

Za tiskovni institut: Franc Jeza

VOLITVE NA UNIVERZI

Nekateri akademiki se te dni skrivajo za oboke univerzitetnega poslopa, da ne bi kdo zvedel, da jih je rodila slovenska mati. Ubogi narod, ki ima take izobražence.

A vsi tisti, ki še čutijo slovensko, bodo podprli in glasovali za listo slovenskih akademikov na naši univerzi — za Adrijo.

V obcestnem vogalu sadovnjaka je raslo, tako staro je že bilo, pristno slovensko znamenje, kakršnega najdeš po naši domovini od Karavank do Bele krajine, od Prekije do Istre: plitva, s piramidno strešico krita lesena kapelica z Razpelom. Nekaj travniških rož je v kozarcu za vlaganje sadja pilo zadehlo vodo, nekaj jih je viselo čezenj in sililo k cvetnim lističem, ki so se že usuli. Šopek je bil na moč podoben veri okoličanov; v tegobah in stiskah, med veseljem in nasladami pozemskega se je morala boriti za prostorček v njih duši, a izrili je niso in je ne bi hoteli. Sredi narave, od rose do mraka v samem svetu ustvarjanju ni bilo težko verovati Vanj, a po veri živeti je bilo vse kaj drugega in brez žrtev, včasih hudih, res ni šlo.

Anica se je za hip ozrla v Križanega in nekaj zmolila bolj z očmi kot z mislimi pa zavila za možem čez ilnat mostič v Malo čolnarsko, v kratko in slepo ulico z Malim grabnom na koncu, z jarkom na desni, s hišami na obeh straneh in z odmerjeno in zakoličeno parcelo Bučarjevi vili nasproti.

»Kako mora biti lep ta drevored pomladi, ko šele vzbrsti,« so bile moževe edine besede na vsej dolgi poti od postaje cestne železnice pa do srede Opekarske ceste, kjer je zavil proti domu in rekel:

»Saj ni tako daleč.«

»Skoraj na koncu sveta; kaj sva že prišla?«

»Že.«

Zavil je čez zemljat mostiček druge hiše na jarkovi strani in potegnil iz žepa ključ. V gubicah oko'i oči je bilo videti veselje, s katerim je odklepal skromni, zanemarjeni domek svoji družini: sebi, ženi in otroku, ki mu ni bilo več daleč do rojstva in ga je že rad imel, čeprav je mučil sebe in ženo z ljubosumjem. Včasih je bil pač tak, kakršen ne bi hotel biti. Zdelo se mu je, da ne odklepa le vrata hiše iz peska in opeke, ki je vidna vsem na zunaj in na znotraj, ampak tudi tistega skritega, tihega doma notranjega življenja svoje družine, ki ga vidi in sodi on sam.

Odpahnil je lahka lesena vrata z razbitimi šipami v zgornjem delu, vsa oštrkana z blatom, na katerih nisi mogel določiti barvo, če so sploh bila kdaj popleskana, in povabil Anico za seboj v prvi prostor, ki naj bi bil kuhinja, od dolgoletnega sušenja svinine začrnel kot sam pekel, da je moral prižgati vžigalico, če je hotel kaj razložiti.

»Le pridi!«

»Kam? V tistile pekel?«

S travnikov onstran Malega grabna, iz potoka samega in iz sosednjih vrtov je vstajala megla in lezla z vlago skozi oblčila do kože in v kosti in budila v mislih željo po prasketajočem ognju v suhem, zaprtem, svetlem prostoru. Anica se je spomnila domače kuhinje pri gospe Rezi v Žavljah in požrla vozle solza.

»Ne stoj kot štor!«

Nejevolje se je ob taki zanemarjenosti nalezelo tudi Franc in se ob ženini trdovratnosti razjezil.

»Grem rajši spet k Tišlerju,« je kljubovala.

»Kaj si neumna? Misliš, da bom kar naprej plačeval sedem kron dnevno samo za prenočišče?«

»Mene nič ne briga. Kje bova pa spala tukaj? Saj še kožuhine nimava!«

Prišel je k nji in ji grobo potegnil iz rok torbo z denarjem.

»Se bojiš, da ti uidem?«

»Kar! Kaj si pa pričakovala? Da te popeljem v kakšno graščino?«

»Kot tisti grof vašo Zefo?« ga je zbadla v svoji otročji mladosti.

»Ti pusti mojo sestro pri miru in napravi svojo dolžnost! Poročena si in moraš za možem, kot je rekel župnik pri Sv. Jakobu v Trstu.«

Mlada sta bila še, pravih križev še nista poznala, pa sta v pričkanje stresala vse, kar jima je vihralo po duši, kot nameče burja v zatišje vso šaro.

»Morda je v sobi bolje, pogledam še tja.«

Precej ščurkov je zbežalo pred njegovim odločnim korakom in se zateklo v najbližjo temo.

»Ko bi prišla jaz prej poribat in počistit in bi vsaj nocoj še prenočila v Kolodvorski ulici?«

Njen glas ni bil več prešerno trmast, ampak ponižen.

»Saj bova spala pri Grossovih, pri prvi stranki, sem se že zmenil. Vsak čas morata biti doma.«

Anici je odleglo in skušala je biti prijaznejša.

»Nisem vedela, da je bilo pri Tišlerju tako drago.«

Tam sem dal za en dan toliko, kot mi plača tu vsaka stranka za ves mesec. Z Grossovimi pa sem se domenil, da mi v zameno za gostnino ni treba dajati najemnine, dokler bova pri njih. Upam, da bom hitro ocedil in pobelil. Vsaj za silo.

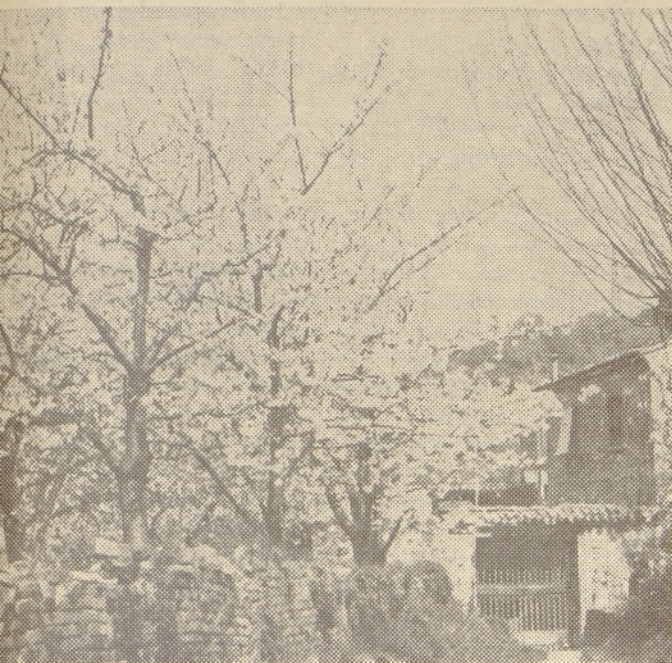
Zanesel je kovčeg spet na dvorišče in stanovanje zaklenil.

»Precej dela bo za začetek; hiša in vrt, skoraj preveč.« Prižgal si je že drugo cigareto in dostavil:

»Saj ne vem, kje bi začel.«

Stopil je do jablane ob mlaki in pogledal po vejevju. Žabe so se preplašile in poskakale v vodo, kjer so že frfotali nerodni netopirji. Anico je kar zagomazelo po životu ob misli, da bi se ji kateri zapletel med lase, ker so pri njih doma govorili, da se pol miš — pol tič s svojimi krempljci tako oprime las, da si jih moraš postriči, če se ga hočeš rešiti.

»Dosti je obrodila. Stari Peček si je izgovoril slive; upam, da ni mislil tudi jabolka. Zrela sicer še niso, a lepa pač. Najbrž nam bodo dala prvi denar tega posestva.«

Naši domovi — obdani s cvetočimi drevesi

Zaslišala sta hojo in se oba hkrati ozrla.

»Aha, gospa je že tukaj. Dober večer!« je pozdravil Franc starejšo žensko s temno, pisano ruto na glavi in s platneno torbo na dva obroča čez levi podlaket.

»Bogdaj, gospod Obrobek!« je prijazno odzdravila.

Anica se je držala ob strani in komaj čakala, kdaj se bodo odprla kakšna poštena vrata, da bo sedla na toplo in se odpočila. Postajalo je hladno, a na sebi je imela le lahko volneno jopo. Žal ji je bilo, da si ni oblekla materino kočemajko, a ko je popoldne pripravljala kovčeg, si ob toplem sončnem dnevu ni mogla predstavljati, da so zunaj večeri že hladni, zlasti če so megleni. Grossova gospa, ki ji je sama ponudila roko in ji želela dober večer, je bila ogrnjena z zavijačo z velikimi kockami črne, sive in zelene barve. V naslednjih dneh je opazila, da so jo skoraj vse preproste ženske nosile zjutraj in zvečer in se tesno zavijale vanjo.

»Malo sem se zakasnila v Pockovi trgovini. Spomnila sem se, da sem brez Franckove cikoriije, brez nje je pa ječmenova kava zanič.«

Hitro je odklenila enaka lesena vrata kot prej Aničin mož, le čista in s celimi šipami v gornjem okvirju, in ju povabila s seboj.

»Le sedite, gospa; se kar vidi, kako ste trudni.«

»Že od kosila sem na nogah.«

Kuhinja je bila kratka in tesna, a čista in vabeča. Prostor pod oknom je zavzemala ozka in nizka mizica z velikim vrčem za čisto vodo in z majhnim lončkom, s katerim so vodo zajemali. Spodaj je imela polico s škatlo, v kateri je bila krtača in posušene cunje za ribanje, poleg pa posodica s kosom pralnega mila. Ob mizici je bil kvadraten stol brez naslonjala z umivalno skledo in posodico s peskom za pomivanje posode. Ob steni nasproti okna je stala miza s tremi stoli, pogrnjena s čistim, doma vezanim prtom. Levo steno si je jemala dvodelna kredenca, desno pa zidan štedilnik, z nižjim delom

za kuho in z višjim s pečico in kotlom za vročo vodo. Pod pečico je bila votlina za drva, v malem prostoru med štedilnikom in zunanjim zidom z oknom pa stol z naslonjalom, pač najlepši kotiček za zimske večere.

Gospa je prižgala petrolejko in privila stenj. Anica je tedaj zagledala na steni nad mizo na roke vezen platnen prt z napisom:

»Naj človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče.«

Bi a je na top'em in v suhem, tudi za posteljo ji ni bilo treba skrbeti in kava, ki jo je začela kuhati gospa, je bila bržkone tudi zanjo in za moža, pa je ob prebranih besedah vseeno začutila v sebi neprijetno tegobo in si zaželela tiste vroče repe v oblicah, ki jo je kuhal njen tata doma v Kojskem, ko je bila mati v Egiptu, revščina pa najtrša; pa tisto pogačo, ki jo je spekel v žerjavici in je bila nizka kot kravjeki po vaških kolovozih in trda kot opeka, pa polentino skorjo, črno in grenko kot oglje, za katero so se ruvali in suvali, dokler jih ni razgnala očetova roka. Naj bo repa ali polenta, najboljši je res kruh domače peči. In to je morala spoznati šele ob vsem tistem denarju, ki ga je nosil njen mož za sabo. Le kdaj bo konec vsega tega šarenja po tujih sobah, ki se vleče kot tovorni vlak tam doli v Žavljah in jo vedno znova spravlja v obup?

»Upam, da vas ne bomo dolgo nadlegovali.«

»Nič ne skrbite, gospod Obrobek! Nam je kar prav, kot smo se domenili, vam pa tudi. Gospa pa tudi ne more biti sama v tem času,« je mignila Grossova na Aničino stanje.

Iz spodnjega dela kredence je vzela pločevinasto škatlo Kneippove sladne kave in je natresla tri velike žlice v vodo, ki je že vrela v ponvi. Dodala je še kos Franckove cikoriije in pustila vreti. Po kuhinji je prijetno zadišalo in Anica, ki ni od kosila dalje ničesar použila in bila lačna za štiri, ne le za dva, je upala z vsem srcem, da bo ponudila vsaj njej skodelico, če že ne obema. Ko je kava nekaj časa vrela, jo je odstavila, dolila žlico mrzle vode in pustila, da se umiri. Čez čas jo je zmešala z mlekom in osladkala, na mizo pa ostavila tri velike skodele s krožničkom in ob vsaki kavno žličko.

Medtem se je vrnil z dela Miha Gross, nizek in suhljat možiček, milega pogleda in prijaznega, krotkega vedenja.

»To je pa vaša gospa,« je rekel po večernem pozdravu in stisnil Anici roko. Slekkel je suknjič in snel klobuk, oboje obesil na obešalnik na notranji strani sobnih vrat in prisedel k mizi. Žena mu je prinesla polliterski lonček kave in smuknila v sobo. Tudi ona je bila nizka in suhljata, kot kakšna oblečena miška, ki se gre ata in mamu. Vrnila se je z velikim peharjem, pokritim s prtičem. Ko ga je odgrnila, je Anica kar pojedla sline ob pogledu na domač kruh.

»Tu vsi pečemo take štruce. Zamesimo doma, pustimo, da vzhaja, pregnetemo in nesemo v peharju k peku. Hranim ga v sobi, da se preveč ne osuši, ker ga spečem za ves teden.«

Narezala je zvrhan košek in ponudila:

»Le jejta, saj sta mlada, zobe imata pa tudi zdrave.«

Pehar s kruhom je položila na kredenco, vzela iz kota ob štedilniku kvadratni stolček in si ga prinesla k mizi.

»Pa še Boga prosimo za blagoslov! Oče naš, kateri si v nebesih...«

Zmolila je vse tri dele; mož ji je odgovarjal, Anica je šepetala, Franc pa je iz olike sklenil roke in molčal. Ob vsej lakoti in utrujenosti je Anica le odkrila soglasje starejših zakoncev, njih umirjenost in zadovoljstvo skupnega življenja. Morala je vse to prihajalo iz njune vere, ki bi mogla koristiti tudi njej in Francu? Nikoli ni videla, da bi se pokrižal ali šel v cerkev in tudi sama je bila v verskem oziru čudna. Vero je sprejemala le tam, kjer jo je že našla, s seboj je ni prinašala. O Bogu ni dvomila, verovala je, ker se je vere navzela že doma in pozneje v šoli, srečala jo je tudi pri gospe Rezi in tod povsod hodila ob nedeljah in zapovedanih praznikih k službi božji, o petkih ni jedla mesne hrane, tudi postila se je ob bedenjih dneh, k svetemu obhajilu je šla večkrat, a ob možu je vse to prenehalo, ker ob njem pač vere ni našla. Tudi med molitvijo Grossove gospe je v zadregi trdo gledal predse in komaj čakal, da bo muke konec.

Po skromni večerji so se jim jeziki razvezali. Moža sta se menila o svojih poklicih, Franc o policijski službi, Gross o svojem delu v Polakovi usnjarni, kjer je rezal podplate.

»Pogumni pa ste, da se lotite take ledine,« je rekel Francu. »Travnik je precej ilovnat, saj niti dežja ne popije.«

Na njem je bilo res toliko vode, da bi se lahko s čolnom zapeljal čezenj.

»Pravijo, da so to posledice ledenika iz ledene dobe; baje se je zajedal daleč doli na Notranjsko. Pozneje so živeli tod mostiščarji, zdaj pa je ostalo Ljubljansko barje. Po eni strani nas tlači z meglo, po drugi pa daje šoto za kurivo.«

»Saj je ne poznam,« ga je prekinil Franc. »Še nikoli je nisem videl, niti slišal o njej.«

»Rjave barve je in gosta, skoraj trda; režejo jo v kose, podobne opeki za zidanje.«

Iz hlačnega žepa si je potegnil leseno pipico in usnjen možnjiček tobaka. Počasi ga je natlačil v pipo, zažgal in nekajkrat potegnil. Ko je dobro vleklo, se je popravil na stolu in zleknil noge pod mizo. Poznalo se je, da doživlja najlepše trenutke dneva, da se peha v tovarni le za belkaste oblačke dima, ki se tu in tam pokažejo iz ustnika.

»Že premog maže, kaj šele šota! Seveda, bajaranji si ne morejo privoščiti drv. Še če bi jih imeli, bi jih rajši pripeljali v Ljubljano in jih prodali na sežnje. Drage so kar zadosti. Z ženo jih ne pokuriva kaj, ker sva precej zdoma.«

Gospa je šla medtem z Anico v sobo, da pripravi postelje. Mlada žena je mislila, da imata zakonca dve sobi, a iz te, kamor jo je peljala gospa, niso vodila nobena druga vrata nikamor, naj jih je iskala, kolikor je hotela. Nič prijetno ji ni bilo ob misli, da bodo vsi štirje spali na dveh, čeprav širokih posteljah, in še ob moževi ljubosumnosti.

»Pozno sicer še ni, a midva hodiva zgodaj spat,« je rekla gospa in jemala iz omare sveže rjuhe. »Če bi vede'la, da prideta danes, bi jih že davi premenjala.«

»Saj mi je težko, da vas nadlegujeva. Ne vem, zakaj se ni Franc prej pobrigal in oćedil stanovanja.«

»Nič ne marajte, bo že, saj smo v božjih rokah. Nama se pa sedem kron mesečno tudi pozna, čeprav delava oba. Včasih se komaj prebijem do zadnjega, čeprav desetkrat obrnem vsako kronico, preden jo izdam; že kaj vmes pride.«

Podvih'la je rjuhin rob in zrahljala blazino, da je na noćni omarici plamen svećke kar zatrepetal. Na mizi ob stranski steni je pred kipcem lurske Matere božje v majhnem kozarćku gorela večna lućka in metala okoli sebe drhteće, bežne sence. Grossova je videla Anićin pogled in ji je prijazno razložila.

»Veste, moj mož je bil pred leti težko bolan na želodcu in komaj ozdravel. V zahvalo prižgem Mariji vsako soboto večno lućko.«

Tudi rdeće papirnate vrtnice so bile poleg, že ma'lo zaprašene in zbledele, ob obeh posteljah pa na steni posodica z blagoslovljeno vodo.

»Midva z Miho bova jutri zarana vstala, ker greva v Trnovo k prvi maši, vidva pa le poležita.«

Med govorjenjem je delala urno, nobene reći ni dvakrat popravila; z drobcenimi koraki je tekala'la z ene strani postelj na drugo, mimogrede odprla omaro in pogledala skozi okno.

»Megla je kar gosta; bojim se, da nas bo nekega jutra presenetila z dežjem in potem bo konec s soncem. Tu je že tako; kadar se na jesen zakopljemo v dež, zlepa ne zrinemo iz njega.«

Skrbno je potegnila do robov okna temno cunjno, ki je na belih košćenih obroćkih visela z ozke železne palice.

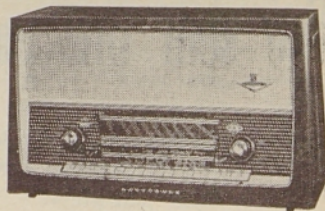
»Pa še nekam pojdiva! Stranišća so na vašem koncu hiše, naše je desno.«

(Dalje prihodnjić)

Gore se že prebujajo (Foto dr. Dolhar)

Za okroglo mizo - razgovor o radiu

Prosvetni delegati društev, ki so včlanjena v Slovensko prosveto, so imeli koncem aprila svoj drugi posvet. Obra-
vnavali so vlogo radia in televizije. Ker so delegati, ki
so prišli prav iz vseh krajev s Tržaškega, z vso resnostjo
navajali svoje vtise in spoznanja, bomo kratko navedli v
strnjeni obliki njihove zaključne misli.

Najprej: Televizija je resni konkurent radia le v do-
ločenem letnem času in v nekaterih krajih. V najbolj mr-
zlih dneh naši ljudje niso zahajali mnogo v gostilne, da
bi tam gledali televizijo. Večina slovenskih domov pa si
še lep čas ne bo nabavila televizorja. Razen tega posebno
na vasi, ne more spodrinuti televizija pristne domače be-
sede po radiu. Še vedno je torej radio za Slovence veli-
kega pomena.

Na slovensko tržaško postajo so naši ljudje zelo na-
vezani. Ta navezanost izhaja iz dolgoletnega delovanja
postaje. Spored je ljudem v splošnem všeč, povedali so pa
nekaj želja in pripomb.

a) Poročila so stvarna, nevsiljiva, pregled tiska odli-
čen. Želeli bi si kdaj večjega poudarka slovenskih dogod-
kov in kdaj tudi citiranje slovenskega časopisja in revij.
Tudi slovenski tisk lahko prinese stvari, ki so za Slovence
zelo zanimive in jih lahko radio prej posreduje, kot bo
prišel časopis v roke bralcem. Zelo iznajdljivi so razgovo-
ri v oddaji Kdo, kdaj, zakaj?

b) Med našimi ljudmi je zelo priljubljena Glasba po
željah. Mlajše pa je pritegnila predvsem oddaja Vabilo na
ples. To najbolj zato, ker je tu najboljši izbor plošč.

c) O ostali glasbi so mnenja deljena; večini se zdi,
da spored ni najboljši. Zdi se, da je preveč simfonične
glasbe, ali pa, da ni v najboljši čas uvrščena. Potem: de-

lavci si po končanem delu, ko pridejo domov, želijo tiste
glasbe, »ki bo blažilno vplivala nanje, ne pa bobnov,
nekih disonanc, ki razbijajo, kot bi tolkli po glavi, po-
dobno kot so več ur stroji v delavnici. Delavec želi tre-
nutek po delu mirne, prijetne, lahkotne glasbe.«

č) Všeč so dramske in dramatizirane oddaje. »Taras
Buljba« je bil všeč. Zdaj bi prosili še tistih lepih, »lju-
bezenskih« zgodb. Posebno dekleta jih rade poslušajo, pa
tudi drugi bi želeli oddiha, po vojskah in bitkah. Abso-
lutno pa odklanjajo vsi trditve, da si poslušavci ne želijo
več dolgih radijskih iger, češ da to ni radiofonsko. Na-
sprotno je res, da ljudje zelo radi poslušajo prav dramske
oddaje.

d) Vsi delegati so pozdravljali nastope cerkvenih pev-
skih zborov. Skoda, da niso nastopali že prej. Ob tej pri-
liki pa so izrazili delegati začudenje nad tem, da nima
radijska postaja slovenskega izvedenca za pevske koncer-
te. To so z obžalovanjem pripominjali prav vsi delegati
iz vseh krajev, ne da bi hoteli s tem žaliti kogar koli.

V celoti pa so se vsi delegati strinjali, da opravlja ra-
dijska postaja veliko kulturno poslanstvo. Sklenili so,
da bodo pri ljudeh zanimanje za nekatere sporede ont
sami vzbudili in da bodo skušali preko svoje prosvetne
centrale sporočati svoje želje in predloge radijskemu vod-
stvu. Na prvem razgovoru o tržaški radijski postaji so
izrazili vsi prisotni svojo zahvalo RAI-u in prošnjo, da bi
spored še obogatilo in oddaje, ki jih je pred časom za-
radi štednje skrbilo in skrajšalo, zopet uvedlo. Pogosto je
preveč čutiti štednjo s tolikimi ponavljanji in z tako pre-
prosto izvedbo v »dialogih« radijskih napovedovavcev.

Skautski priručnik

Prav gotovo bo pomagala pri utrditvi in poglobitvi
skautske organizacije med nami knjiga, ki je izšla tik pred
velikonočnimi prazniki, z naslovom **SKAVTSKI PRIROČ-
NIK**. Dr. Jože Prešeren, ki je sam duhovni vodja skavtinj
na Tržaškem in zato pozna skavtizem zares od blizu, je z
več sodelavci priredil in zbral gradivo za to, 480 strani ob-
segajočo knjigo.

Priročnik je razdeljen na devet poglavij, a vsako po-
glavje je zaokrožena celota. Prvo poglavje je posvečeno
bistvu skavtizma. Tu so razloženi predvsem skavtski zako-
ni, ki morajo biti vsakemu skavtu znani.

Drugo poglavje obsega veroučno snov, ki jo mora-
jo skavti tudi poznati pri skušnjah. Vendar je treba poudari-
ti, da je prav to poglavje pisano zelo lepo in zanimivo,
preprosto in stvarno in bo lahko skavtu dalo marsikdaj
odgovor na vprašanja, ki mu bodo prišla naproti v življe-
nju.

Tretje poglavje je pripravil Pavle Fonda o skavtskih
spretnostih. Pavla Fonda poznamo kot enega prvih skav-
tov na Tržaškem, kot organizatorja skavtskih jeter in je tu-
di to poglavje napisal kot praktični skavt, ki ima posluh

za vse tisto, kar fantje in dekleta potrebujejo v organiza-
ciji.

Starosta skavtov, prof. Ivan Theuerschuh je napisal po-
glavje o naravi, v katerem govori o orientaciji, o vremenu,
rastlinah, živalih, pticah. Skavt živi rad v naravi, zato jo
spoznava in odkriva zmeraj znova njene skrivnosti. Vse
to, kar je napisal prof. Theuerschuh, bo odkrivalo in opo-
zarjalo vedno znova na lepote narave.

Dr. Kraner je prispeval poglavje o športu, higieni in
telesni vzgoji sploh.

Mladi zdravnik dr. Lovrečič je napisal zelo koristno
poglavje o prvi pomoči, na katero skavt misli vedno, ko
je kdo v stiski ali nesreči.

Zelo stvarno in temeljito je tudi poglavje o kulturi.
Najprej govori o tem, kaj je kultura, nato pa razpravlja
o kinu, radiu, televiziji, o knjigi, vesti, delu in poklicu.
Ta razmišljanja so stvarna in globoka in bodo mladim
ljudem mnogo povedala. Nato je še govora o domu, o go-
spodinjstvu, o kuhanju in jedilih.

Na koncu je dodanih še 14 skavtskih pesmi z notami.
Razen tega nazorno pojasnjuje članke zelo veliko slik in
je knjiga tudi po tej strani bogata in lepa. Naslovno stran
je narisal slikar Klavdij Palčič. Prispevali pa so slike še:
ing. F. Piščanc, Milko Bambič in S. K.

Knjigo je natisnila tiskarna »Graphis« z vso skrbnostjo
in okusom.

J. P.

Navajam primer iz življenja žene, kjer je vse kazalo, da je zakon srečen:

»Gospa, kako vam gre?«

»Hvala, kar dobro!«

»Se z mojem razumeta?«

»Da!«

»Se nista še nikoli sporekla?«

Tedaj se žena razgovori in prične pripovedovati:

»Enkrat sva se že. Pa še za tisto mi je zelo žal. Po tistem ni med nama več tako lepo. Veste, zvečer ga ni bilo takoj domov, kakor sem pričakovala, pa me je jezilo. Bil je na veselici, saj mu jo privoščim. Mene ni vzel s seboj, menda tudi sam ni imel namena ostati, a družba ga je zadržala. Danes vse to razumem, a takrat sem bila slabe volje. Ko se je vrnil, sem mu dala to čutiti. Bil je morda malo utrujen, morda tudi sam nekoliko slabe volje, zato ga je moja nevolja spravila s tira. Beseda je dala besedo, se v tonu zvišala in na mah sva bila v prepiru. Pričela sva si drug drugemu očitati stvari, ki bi si jih prej nikoli ne bila. Ko mi je že vsega zmanjkalo, sem mu, da bi ga bolj pičila, rekla, da ima druge, čeprav sem vedela, da jih ni imel. Takrat je kar pobesnel. Stole je metel po hiši.«

Nato mučen molk, čez nekaj časa pa:

»Veste, zato pa — saj pravim, ženski jezik! Nikoli se tega nisem tako zavedala kakor sedaj. Ženski jezik lahko veliko gorja naredi povsod, največ pa v zakonu. Šele čez teden dni je prišel k meni; a še takrat ne bi, ako mu ne bi bila dala polagoma čutiti, da se zavdam svoje krivde.«

»Ali ni bil vajin zakon pred tem prepирom lepši? Ali vam ni žal nepremišljenih besed, ki so zasekale rane?«

»Je, pa še kako!«

To je en primer, pa je veliko takih in podobnih, ko ostrina ženskega jezika vrže moža iz lepega družinskega kroga na tako trda tla, da si le težko kdaj opomore in se z veseljem vrne vanj.

Zakon je res kakor bronast zvon: samo tako dolgo ima prijeten glas, dokler ne poči. Ko pa dobi razpoko, ga zaman zalivate in popravljate; lahko jo celo za oči na zunaj popolnoma odpravite, a prejšnjega lepega in donečega glasu ne bo nikoli več.

To velja tudi za vsako prijateljstvo. Lepo in neokrnjeno je samo, dokler ni mučnih sporov.

Spori niso isto kot nesporazumi. Nesporazumi povzročijo samo nenamerno in nepričakovano žalost in bolečino, a prijateljstvo navadno še poglobijo, ker odstranijo nejasnosti in pripeljejo do še globjega medsebojnega spoznanja.

Načela zdrave prehrane

Vprašanje prehrane, ki je eno osnovnih za naše zdravje, prepuščamo običajno povsem brezskrbno slučaju ali lagodno ustaljeni navadi, namesto da bi ga zavestno in smiselno reševali. Pri tem naj bi nas vodila sledeča načela:

1. Dajmo organizmu vse to, kar potrebuje.
2. Ne dajmo mu ničesar drugega, zlasti ne škodljivega.
3. Ravnajmo se po naravnih potrebah in okusu, v kolikor nista zmaljena.

Po načelu: dajmo organizmu vse, kar potrebuje, moramo nuditi organizmu za njegovo rast in obnovo stanic potrebni gradbeni material, ki ga črpa prvenstveno iz beljakovine. Za delovanje organizma in za svoje delo pa rabi človek določeno količino življenjske energije (toplotne in gibalne), ki jo črpa pretežno iz ogljikovih hidratov, maščob in tudi ostalih hranilnih sestavin, pri čemer igrajo važno vlogo mineralne soli, voda, vitamini, hormoni in encimi. Pri oksidaciji hrane v organizmu se v njej nakopičena kemična energija sprošča in služi človeku za toploto in delo. To energijo merimo s kalorijami. Po kalorijski vrednosti določamo količino potrebne hrane, ki je pa različna glede na spol, starost, zaposlitev, dalje glede na klimatske in ostale življenjske okoliščine. Pri kakovostni presoji hrane pa moramo upoštevati njeno zaščitno vrednost, t. j. količino polnovrednih beljakovin, ki jih mora vsebovati.

Glede na zaščitno in kalorično vrednost hrane pa obstoji temeljna razlika v prehrani živalskega ter rastlinskega izvora.

RASTLINSKA — ŽIVALSKA HRANILA

Rastlina zbira sončno energijo, ki je vir vse energije na zemlji, v dolgem procesu rasti in jo počasi, potem asimilacije na osnovi klorofila kopiči v sebi. (Žito devet do deset mesecev in je zatorej najpopolnejše hranivo. Rastlinam, gojenim pod steklom, pa manjka neposredni dostop ultravioletnih žarkov sonca, zatorej je njih hranilna vrednost minimalna). Žival pa pridobiva svojo energijo posredno iz rastlinske hrane; potom oksidacije s pomočjo hemoglobina jo čim preje sprosti in spremeni v toplotno in gibalno, slično kakor človek. Sinteza energije v rastlinskem svetu se vrši na osnovi magnezija, oksidacija-sprostitev v živalskem svetu pa na osnovi železa. V zvezi s tem, je zanimiva ugotovitev, da pomanjkanje magnezija (ob živalski prehrani) poleg ostalih prvin in preobilice lugastih soli pospešuje rakasta obolenja. Z rastlinskimi hranili črpamo torej življenjsko energijo iz naravnih virov, dočim jo pridobivamo z živalskimi hranili v predelani obliki in v okrnjeni količini, kar ima za posledico hitrejšo prebavo z občutkom nasičenosti, toda le prehodnega značaja, podobno kot pri sladkorju. Zatorej niha človek, ki se hrani z živalsko hrano, med velikimi razlikami energije v teku dneva. Zjutraj se čuti toliko bolj izčrpanega kolikor starejši je, ker je močnejše zastrupljen z živalsko prehrano. Okrepčilo za energijo išče v kavi ali čaju, ki je pa spetčasno in trajno varljivo ter zahteva vedno večje količine, kar postopoma živčevje draži in kvari tako, da so potrebna pomirjevalna sredstva za spanje in počitek; naslednjega dne pa nova okrepčila, često celo mamila, za dvig energije. Nasprotno pa je energijski nivo vegetarijancev mnogo stalnejši, se dnevno ne izčrpa in ohranja neko stalno rezervo. Zaradi tega so vegetarijanci mnogo bolj odporni tako proti fizičnim in duševnim naporom kakor tudi proti boleznim kot pa mesojedi ljudje.

MESO — RIBE

Nadalje je upoštevati dejstvo, da nam služijo rastline za hrano v dozozelem, to je naravno dovršenem štadiju razvoja, dočim prekinemo živalim nasilno njih naravni tok življenja ter uživamo mrtvo stvar. Ta je podvržena zakonom razkroja po mikrobih, katere mi s to hrano užijemo.

vamo in se tako več ali manj zastrupljamo. To in pa nihanje energije povzroča, da so mesojede živali mnogo bolj napadalne in krute kot nemesojede, kar lahko opazimo tudi pri ljudeh. Razen tega pa obstaja pri mesni prehrani nevarnost okužb z najrazličnejšimi boleznimi, katerim so podvržene živali, zlasti prašiči in je zatorej svinina najbolj nevarna in škodljiva. Pa tudi pri zdravih živalih je odločilno, kako so bile vzrejene in krmljene. Že okus izdaja razliko kakovosti mesa pri umetno pitanih teletih ali pri piščancih in dr. To kvarijo nadalje razni kemični dodatki za okus in barvo ter zlasti za konserviranje mesa ali rib, poleg samega zmrzovanja ali segrevanja. Pozabiti pa ne smemo na običajno zelo dvomljive higienske okoliščine pri pridobivanju mesa (zakol) in rib, pri njih prevozu in prodaji ter končno pri pripravi mesnih in ribjih jedi. Ribe so same po sebi odlično hranivo ali zavoljo visokega odstotka vode silno naglo razpadejo, poleg tega so zlahka dovzetne za radioaktivno okuženje. Zatorej kupujemo le žive ribe in jih pripravimo tik pred serviranjem.

Ribe in meso pripravimo kuhane ali pečene na ražnju brez dodatne maščobe. Cvrte in zlasti panirane ribe in meso so nadvse težko prebavljive in škodljive. Tudi prekajeno meso, gnjat, ni priporočljivo, še manj surovo. Če se že ne moremo odreči mesni hrani, potem skrbimo, da kupimo zanesljivo sveže in zdravo meso; gojimo po možnosti doma perutnino in zajce ter jih uporabljamo takoj po zakolu; shranjevanje v hladilnikih manjša in kvari njih kakovost.

Zlasti škodljivo je mastno meso (svinjina) ker vsebuje živalska mast visok odstotek kolesterola. Ta je po novjših raziskavah v glavnem odgovoren za razširjenje bolezni srca in ožilja, za razna želodčna obolenja, za žolčne in jetrne kamne ter jajčne in druge tumore. Bolezni srca in ožilja so danes na prvem mestu umrljivosti in skoraj za polovico presegajo degenerativna rakasta in druga obolenja. Mnogo kolesterola vsebujejo tudi notranji živalski organi kot so: ledvice, srce, možgani in jetra; ta slednja so po visokem vitaminskem sestavu sicer najkakovostnejša vrsta mesa.

JAJCA — MLEKO IN NJEGOVI PROIZVODI

Ta hraniva vsebujejo prav tako precejšnji odstotek kolesterola in je zaradi tega priporočljivo le zmerno uživanje zlasti še glede za ostale nevarnosti..

Jajca uživajmo le mehko kuhana ali na sopari, ne pa trdo kuhana, cvrta ali surova, in ne več kot eno dnevno. Zatorej čim manj pirhov in okrasov jedi s trdo kuhanimi jajci!

Med živalskimi hranili predstavlja mleko najpopolnejšo vrsto, ker vsebuje vse hranilne in zaščitne snovi. Zatorej predstavlja idealno prehrano ter bi človeku zadoščalo za popolno prehrano, če ne bi vsebovalo toliko tekočine, ki bi za stalno preobremenjevala naš organizem; začasno, pri raznih boleznih, pa nam nudi popočno hranilo. (4 do 5 litrov dnevno). Žal pa je mleko kot najpopolnejše hranilo najbolj podvrženo okvari in okužbi po bakterijah, kakor hitro pride v dotik z zrakom zaradi visokega odstotka vode (90%). To se skuša preprečiti s sterilizacijo, pastelizacijo, s konserviranjem mleka v prahu in podobno vendar se s tem občutno zmanjša njegova zaščitna vrednost. Najvažnejše je, da se prepreči dotik z zrakom že pri molži sami, za kar služijo hermetično zaprte sesalne naprave in sterilizirana posoda. Zaradi tega je razumljivo zakaj je za dojenčka nenadomestljivo materino mleko, ker ga ta vsesa neposredno brez vsakega posredovalnega sredstva, tako ne pride v dotik z zrakom.

Zaščitna vrednost mleka je večja, če se krave pasejo, zato je planinsko mleko najboljše. Ne pijmo pa surovega mleka, da se izognemo morebitnim okužbam bolanih krav. Pač pa je zelo priporočljivo kislo mleko in jogurt, zlasti poleti za večerjo s krompirjem v oblicah ali enotnim kruhom in skuto. Skuta je med mlečnimi proizvodi najbogatejša na beljakovinah in tudi ostalih hranilnih sestavinah mleka. Odlično nadomešča potrebo po beljakovinah v mesu in ribah, ne glede na to, da je neprimerno cenejša.

(Dalje prihodnjič)

Nekaj čisto drugega pa so prepiri in spori. Prijateljstvo, zlasti pa tisto, ki naj ga družijo med možem in ženo ljubezen, je tako dragoceno, da je vredno veliko potrpeti in zamolčati, preden ga z eno samo besedo razbijemo. Ne razumem ljudi, ki zmečejo drug drugemu v obraz ploho psovka, potem pa mislijo, da se bo vse kar tako meni nič tebi nič pozabilo. Morda požrtvovalna in potrpežljiva žena res vse pogoltne, toda na dušo ji leže kakor slana in ji zamori toplino ljubezni.

Isto velja za moža, če mu žena »pove vse«, kar ima ne le na srcu, temveč tudi na jeziku, in če z izrazi, ki žalijo in ranijo, ne skopari.

Intimni odnosi med možem in ženo — smo rekli — so zadnji steber, ki je na njem v zakonu vse sezidano. Toda zelo narobe je, ako bi mislil, da sme zato vse druge stebre podreti in se na zadnjega zanašati. Tak ne pomisli, da se ob lahkomišelnem podiranju utegne kak steber podreti tudi na tega in ga omajati ali vsaj okrhati ter tako vzeti in porušiti njegovo prejšnjo lepoto in privlačnost.

Čim lepši so odnosi, tem večja je občutljivost; čim bolj so na dnü srca drug z drugim povezani, tem bolj se podpirajo, a v slabem primeru se utegnejo prav tako tudi — podirati.

»Zarobljenost je rak, ki usmrti ljubezen,« pravi Carneggie v svoji knjigi »Kako si pridobiš prijateljev«. To pa še posebej velja za zakonsko življenje.

Nekatere žene imajo navado, da moža kar naprej »oštevajo«, kadar sta sama, še bolj pa vpričo drugih.

»Glej, Andrej, kakšen si.« »Ah, moj mož je res tako neroden, saj pravim, tvoj je povsem drugačen.«

Sosedov je mogoče ravno tak, a soseda ga le pohvali: »Moj Janez je pa kar spreten; vse mu uspe, kar prime v roke.«

»No, vidiš, Andrej, Janez je tako spreten, ti si pa tako neroden; zanič si.«

Tako je ta ljubi mož vedno »zanič«, zanič za ženo, za otroke, za sosede, skratka, ni za nobeno rabo. Ni čudno, da nima nobene veselja več. Žena godrnja in gode za njim, kamor stopi, kamor gre, kar naredi: vse ji je narobe, nikoli ni nič prav. Take žene se pač ne zavedajo, da z vednim godrnjanjem podijo moža iz družine, ne vedo, da pomeni godrnjanje prav hitro pot do nesreče v zakonu.

Žena, ki se pohvali, da je možu vse povedala, s tem odkrije, da ni prav nič vzgojena in olikana in da se tudi ne zaveda, da je s tem izdala svojo žensko govorico in pred možem zaigrala vse.

Nasprotno pa tudi mož, ki ne pozna prave ženske govorice, ne bo znal ženi nikoli prav ustreči.

Drat

ZAKAJ SE DEKLETA ZAGLEDAJO V OSIVELE MOŠKE?

Iz pisem, ki jih mladi ženski svet pošilja raznim revijam je razvidno, da je to vprašanje kar precej aktualno, vsaj kot je bilo, recimo, pred 30. leti. Kaj pa imajo moški sivih las na sebi tako privlačnega, da očarajo mlada dekleta?

Ako ta pojav globlje preučimo, ugotovimo, da so primeri med seboj zelo različni, da imajo različno psihološko podlago in da ni vselej pogrešeno, če si določeni tipi žensk izberejo že zrelega moža.

Vzemimo n. pr. neodvisen tip ženske, ki po prevdarnosti in življenjski sili kaže veliko večjo starost kot jo ima v resnici. Dalje se za take tipe moških zanimajo dekleta s šibkim, neodločnim značajem. Ker so same preboječe, da bi se česa lotile, pričakujejo vse od moža, njemu prepustijo sleherno odločitev ali odgovornost. Mož naj bi jim nekako nadomeščal očetovo avtoriteto in ljubezen. Enako se za takega moškega zavzemajo materinski tipi deklet, ki jim je družina edini smisel življenja, kjer se vse izgraja v skrb za moža in otroke. Končno imamo intelektualen tip ženske, ta pa išče v zrelem moškem, poleg skladnosti značajev, tudi globoko duhovno usovernost, v sorodnosti teženj, izvirajočih iz enakovredne izobrazbe.

A največ primerov je iz široke plasti ljudstva, ki očitno nosi pečat sedanje svetovne psihologije: udobnost, veseljačenje, na lahko živeti! Dekletom iz teh vrst se namreč niti ne sanja, da bi se zagledale v kake sivolasce, ne, temveč v bolj imenitne sivolasce, take, ki v družbi že nekaj pomenijo, ali zaradi denarja, ali zaradi položaja, če pa vsega tega ni, da le imajo avtomobil! Pravijo, da so mladi fantje vihravi, plehki, brez idealov. Fantje pa pravijo obratno: da so dekleta lahkomišeni, domišljava, površna. Vsak po svoje imajo prav, to jim radi pritrdimo. Le pomislimo na kolektivno podivjanost med in povojnega časa! V tem časovnem razdobju zoreča mladina stopa, odnosno, je stopila v življenje, žal, premnogokrat brez idealov, brez načel in brez zavesti o lepoti lastnih skritih sil. Celotistega modernega človeka izbranca, je pok. papež Pij XII. označil za »pošastno mojstrovino«, ker sta ga tehnika in napredek sicer povzdignila v velikana, a v duhovnih rečeh je ostal pritlikavec. Ali se ne bo zato iz mladega človeka zrcalilo duhovno bogastvo ali duhovna revščina njegovih roditeljev? Kje naj se mladi ljudje navzamejo smisla za trud in prizadevanje, da bi si v potu svojega obraza, košček za koščkom, gradili svoj domek? Vse bolj ugodno je, komod se vnesti v že pripravljeno gnezdo.

Drzno bi pa seveda bilo, vse vprek obsojati po istem kopitu.

F. V.

TUDI VI? TUDI MI! ZAKAJ PA NE?

KINO

Ali greši tisti, ki hodi gledat prepovedane filme? In kako?

dijakinja G. B.

Najprej bi opozoril, da ni pravilno govoriti o »prepovedanih« filmih, vsaj v kolikor bi ta prepoved prihajala iz cerkvenih krogov. Cerkev filmov namreč ne prepoveduje, ampak vernike opozarja, kateri filmi so škodljivi in nevarni za versko prepričanje in pravilno moralno življenje. Zdi se mi, da ni treba še posebej poudarjati, da škodljivo uživanje in nevarna zabava vodita človeka v greh, če že nista sama greh. Tudi smrtni.

Ta zadeva je zelo važna. Ker je ni mogoče na kratko obdelati in razložiti, se bomo k stvari še vrnili. Povejte, kaj naj še posebno poudarimo.

HVALEŽNOST

Ob pomembni papeževi okrožnici »Pacem in terris« (Mir na zemlji) so številne ugledne osebnosti poslane papežu izraze hvaležnosti za tako pomenljive in odločne besede. Ker okrožnica govori tudi o narodnih manjšinah in se tiče v veliki meri tudi nas, me zanima, če je kak manjšina in med njimi tudi slovenska poslala svetemu očetu izraze zahvale. Se Vam ne zdi, da bi bilo primerno in morda tudi učinkovito?

Pripadnik manjšine

Prav lepa Vam hvala za opozorilo!

Svetemu očetu se morajo zahvaliti predvsem katoliški Slovenci. Predstavniki slovenskih katoliških organizacij na Tržaškem bodo zato poskrbeli, da bo naša hvaležnost svetemu očetu dobila primeren izraz.

Vaše pismo nas je opozorilo na našo veliko pomanjkljivost. Večkrat namreč tožimo, se jezimo, zahtevamo itd. Ko pa nam kdo kaj da, za nas posreduje in se za nas tudi zrtuje, tedaj molčimo in ne znamo najti besede za zahvalo. Kolikokrat na to dolžnost pozabljamo!

Svetemu očetu se bodo z besedo zahvalili naši predstavniki. Vsi drugi pa skazimo svojo hvaležnost svetemu očetu z zanimanjem za encikliko »Pacem in terris« in za »Mater et magistra«, na katero se »Pacem in terris« sklicuje, in s tistim zadržanjem ter ravnanjem, ki sta ju začrtali obe encikliki.

KRŠCANSKI IZRAZI

Večkrat slišim govoriti o ekonomskem »čudežu«, o krstu nove vrtnice ali o krstni predstavi. Ali se Vam zdi to prav?

Marko

Prav gotovo ne! Svoje mnenje takole utemeljujem: Besedi čudež in krst, ki se danes velikokrat omenjata, imata v katoliški veri točno določen pomen. V prvem primeru gre za čudež, ki ga more narediti samo Bog in ga zato prištevamo med spoznavne znake razodetja. V drugem primeru gre pa za zakrament. Če torej rabimo izraz čudež za ekonomski napredek, ki je sad človeških žuljev in božjega blagoslova, in krst za praznično razpoloženje ali za kak svetni pojav, pomagamo razvrednotiti bistveno krščanske izraze. In zmešnjava in ne vednost in verskih zadevah bosta še večji.

DUHOVNISKA OBLEKA

Zakaj nič ne pišete o duhovniški obleki? Italijanski listi o tem veliko pišejo in pričakujejo, kaj bo odločil koncil in ali bodo duhovniki lahko hodili brez talarja. Morda se bojite načeti ta problem?

Fr. Ks.

Cesa naj bi se bal? Tu pri nas sploh ni problema. Večina slovenskih duhovnikov hodi brez talarja, ker je tudi pri nas že stara navada. Ta duhovniška poša je uzakonjena po škofijski sinodi iz leta 1960. Kakor se oblačijo slovenski duhovniki, bi se v tržaški škofiji oblačili lahko tudi italijanski. Zakaj tega ne naredijo, morate nje vprašati.

Z VELIKO ALI Z MALO?

Po slovničnih pravilih je treba pisati pridevnike z malo začetnico. Slišal sem pa, da cerkvene oblasti v Ljubljani pišejo vedno Božji (z veliko začetnico) in ne božji (z malo). Ali je kako novo pravilo?

dijak Anton

Natančnega odgovora ne znam, ker nam bi mogle dati točen odgovor le cerkvene oblasti iz Ljubljane. Tega do sedaj še nismo prosili. Morda bo tole držalo: Slovenski organizirani brezverci pišejo vede in hote vedno le bog. Ne povejo pa, kaj naj bi ta beseda pomenila. Katoličani pišemo Bog z veliko začetnico, ker gre za osebno ime. Da bi v Ljubljani to še posebej poudarili, zato so cerkvene oblasti začele pisati tudi pridevnik Božji z veliko začetnico. In reči moram, da mi stvar ugaja.

Lojze Škerl

Človek in cesta

KRONIČNI KRŠIVCI CESTNEGA ZAKONIKA

V zadnjih člankih smo analizirali posamezne psihološke pojave, ki se vršijo v človeku za vo'onom in iz pešca napravijo avtomobilista. Ugotovili smo, kako velik pomen ima za slehernega avtomobilista obvladanje samega sebe posebno v položajih, ki so za promet kritični in nas lahko spravijo iz emotivnega ravnovesja in s tem seveda le poslabšajo naš položaj v cestnem vrvežu. Danes pa pojedemo k statistiki na posodo po nekaj izsledkov, ki so za preučevanje prometnih prekrškov in nezgod velikega pomena. Pri statistični analizi prometnih prekrškov in nezgod, so namreč ugotovili, da je velike večine nezgod in prekrškov kriva skromna manjšina vozačev. To se morda prvi trenutek čudno sliši. Zato bomo skušali zadevo nadrobneje pojasniti; tu se namreč srečamo s kroničnimi kršilci, s ponavljalci prekrškov in nezgod, ki so najnevarnejši člani velike prometne družine.

Gotovo poznate katerega izmed svojih znancev, ki sodite o njem, da je posebno neroden. »Dve leviči ima«, pravimo o takem človeku; a pri tem ne smemo pozabiti na levičarje, ki imajo ravno levo najbolj spretno. Tudi preučevalci nezgod, ki se pripetijo na delu, so prišli do zanimivih ugotovitev v zvezi s številom nezgod, ki se pripetijo posameznemu delavcu ali uslužbencu v več letih istega dela. Pri analizi nezgod, ki so se na delu pripetile dvajset tisoč westfalskim rudarjem, so na primer ugotovili, da celotno število nezgod odpade na 52% ali malo več kot na polovico vseh rudarjev. To se z drugimi besedami pravi, da polovice rudarjev v vsem času opazovanja ni doletela nobena nezgoda, zato pa je druga polovica rudarjev, to je tista, ki je bolj podvržena nezgodam, imela po dve nezgodi ali še več. Podobne podatke so nabrali tudi med vozači mestnih avtobusov, to je pri šoferjih, ki delajo v enakih pogojih. Tu so prišli še do ostrejših kontrastov med kršilci in nekršilci, če jih smemo tako imenovati, saj so ugotovili, da je polovico vseh analiziranih incidentov zakrivilo 5% vozačev.

Seveda je analiza nezgod, ki se pripetijo vozačem, za nas posebno važna, čeprav splošni cestni promet ne poteka v tako homogenih pogojih kot linijski promet z mestnimi avtobusi. Najmanj, kar lahko iz teh podatkov razvidimo, je to, da prekrški in nezgode niso enakomerno porazdeljeni med udeležence prometnega vrveža in da torej večina prekrškov in nezgod odpade na manjšino udeležencev cestnega prometa. S tem moramo seveda kršilce, pri katerih se tudi nezgode ponavljajo, klasificirati za kronične kršilce ali za ponavljalce, kot jih imenujejo Američani. Seveda pa se s to ugotovitvijo ne moremo zadovoljiti. Vsaj poskusiti moramo, da pojav pojasnimo.

Za varno vožnjo v sodobnem prometnem vrvežu so potrebne nekatere psihofizične lastnosti, ki jih

imajo nekateri več, drugi manj. Ker se nam zdi razumnega človeka nevredno, da bi s fizičnimi nedostatki, ki so v veliki večini dobro znani, sedel za volan in spravil sebe in druge v nevarnost, jih zdaj, ko obravnavamo kronične kršilce, ne bomo omenjali. Tudi o psihičnih lastnostih dobrega vozača smo v zadnjih člankih že govorili, vendar moramo v zvezi s kroničnimi kršilci povedati dvoje. Prvič je res, da imajo nekateri vozači tako psihično naravo, da so posebno podvrženi prometnim prekrškom in nezgodam. Drugič pa lahko prva nesreča, ki jo človek zakrivi ali pri kateri je udeležen po krivdi drugega, negativno vpliva na njegovo duševno ravnotežje, zavoljo česar lahko znova pride v prometno kritičen položaj.

K prvi trditvi o konstitucionalnih kršilcih, to je o takih, ki so po naravi nagnjeni k nezgodam, je treba pripomniti, da ima poglavitno vlogo prirojena agresivnost, ki smo si jo v zadnjih člankih dovolj na široko ogledali. Pri veliki večini kroničnih kršilcev iz psihičnih razlogov gre za ljudi, ki si gredo kritične situacije — skoraj bi rekel — iskat. Ti so navadno manj odporni proti emotivnim šokom kot drugi vozači in so zato tudi bolj podvrženi regresiji ali vračanju k primitivnim načinom reagiranja. Ugotovljeno je, da zakrivijo kronični kršilci petkrat več hudih, to je nevarnih prekrškov kot pa povprečen vozač, in da je od hudih prometnih prekrškov do prometne nezgode samo en korak, to vsakdo ve.

Psihologi, ki so preučevali značaj in preteklost kroničnih kršilcev, so prišli do zanimivih ugotovi-

H. GRACEJ

Črni avto

Na cesti avto;
v avtu človek
za volanom.

Na isti cesti
pešci,
kolesarji,
in avtomobili.

Avto in
človek
v brzini.
Križišče.
Zelena luč.

Avto in
človek
v brzini.
Križišče.
Rumena luč.

Avto in
človek
v brzini.
Križišče.
Rdeča luč.
Žvižg policaja.
Skripanje zavor.
Črna senca
avtomobila.
Trčenje.
Kup železja.
Kup ljudi.
Kup policajev.
Nato pa ...
... črni avto.

tev in so kronične kršilce razdelili v štiri velike skupine.

V prvo skupino slabih vozačev so uvrstili ekshibicioniste, to je bahače, ki s predrzno vožnjo največkrat prikrivajo razne manjvrednostne komplekse. To so zelo pogosto sanjači, ki kot vozači skušajo pozabiti na svoje težave v vsakodnevem življenju. Podobno iščejo nekateri ljudje utešitve v alkoholu.

V drugo skupino kroničnih slabih vozačev štejemo skoraj diametralno nasprotno značaje: dvomljivce in neodločneže. Ti vozači se sicer v normalnih prometnih pogojih dobro vedejo, pa podobno kot v življenju v kritični prometni situaciji počasi ali pod emotivnim šokom napačno reagirajo in tako neizbežno pridejo v položaj, ki je zrel za prometne nezgode.

V tretjo skupino lahko uvrstimo ljubitelje nevarnih situacij, ki imajo samo ta namen, da jih živčno razdražijo. To so vozači, ki morajo vedno in za vsako ceno hitro voziti, pa čeravno se jim nikamor ne mudi. Tem je nevarna situacija duševni užitek in sama sebi namen.

V četrto skupino kroničnih kršilcev pa lahko štejemo nesocialne ljudi, pri katerih moramo izvor njih nesocialnega ali včasih celo protisocialnega vedenja iskati v zgodnji mladosti. V tej skupini kroničnih kršilcev namreč zelo pogosto najdemo ljudi, ki so živeli v neurejenih družinskih razmerah in bili deležni slabe vzgoje. Ameriški znanstveniki so s tem v zvezi ugotovili, da imajo kronični kršilci šestkrat pogosteje kot drugi vozači ločene ali razporočene starše. Seveda prehajamo tu že na pedagogijo in kriminalistiko v zvezi s cestno varnostjo.

Ob koncu naj omenimo še posebno prometno nevrozo, kot so jo imenovali ameriški psihiatri. Tu najdemo pravi začarani krog vzrokov in posledic. Če je namreč res, da psihično neuravnovešeni ali nevrotični vozači zelo pogosto zakrivijo prekrške cestnega pravilnika in prometne nezgode, ni nič manj res, da zamotane in nevarne prometne prili-

Letošnje romanje

bo v Marijino Celje od 25. do 28. julija. Romarji bodo obiskali tudi Dunaj. Slika predstavlja znani Prater na Dunaju.

ke lahko povzročijo nevrozo. V takih primerih lahko psihični šok, ki ga povzroči prva prometna nezgoda, zapusti v vozaču dolgotrajne emotivne posledice. Tako nastane poseben občutek negotovosti, ki z lahkoto dovede v kritičen, to je nevaren položaj.

Za zaključek lahko rečemo tole: če kronični kršilci na splošno tehnično niso slabši vozači kot velika večina drugih, vendar pogosteje pridejo v nevarnost. Zanimivo je, da kronični kršilci ne samo največ nezgod zakrivijo, temveč jih tudi največ pasivno utrpijo. To je v glavnem zato, ker kroničnemu kršilcu navadno manjka tista previdnost, ki jo moramo pri avtomobilistu pojmovati dobesedno. Nevaren položaj mora namreč dober vozač vnaprej videti ali slutiti, zato je dolžan, če je le mogoče, s svojim ravnanjem popraviti napako drugega vozača in se tako izogniti prometni nesreči.

Tožba za prijateljem

Nesel sem mu kitaro
in materin poljub.
Vso pot sem mislil nanj
in pazil na kitaro.
Ko pa sem prišel in v temi iskal
njegov obraz,
se je premaknil v postelji neznanec:
»Odšel je pred tremi dnevi,«
je rekel.
Vlegel sem se in s kitaro zaspal
ob človeku s tujim obrazom.

BENEŠKINOV

STANKO JANEŽIC

Skautska pesem

Skavtska pesem, zdaj zadoni
preko zemlje do neba
in razvne mi v nas ljubezen
do prirode in Boga.

V eno združi naša srca
in razsonči nam mladost,
da ljubeče bomo znali
vsem razglašati radost.

Skavtska pesem, ti nas spremljaj
skozi boje noč in dan,
čez valove nas privedi
družno v zmagovit pristan.

Vesela in žalostna burka**GRAŠČINA****II. NOČ**

PRIZORIŠČE KOT PREJ. ATMOSFERA
BUTALSKO RESNA.

I.

UPRAVNIK: Vidite. Če cesar ne bi podprl uporniških kmetavzarjev, pa sedaj ne bi imeli te kaše.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Kar je, pa je. Pa napad smo odbili. Smo pa sami krivi. Le zakaj smo sramotili cesarja in mu vzeli njive.

UPRAVNIK: Tako nikamor ne pridemo. Le kje smo pustili strategijo.

VALPET TELEBAN: Pošljimo deputacijo k cesarju in se mu malo polaskajmo. Na kmete pa žveplo in železno točo!

UPRAVNIK: Ta ni bosa.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Naredimo, da bo prav.

UPRAVNIK: Torej, da smo jasni. Deputacijo k cesarju, kmečke glave pa na krožnik.

VALPET TELEBAN: Prav je. Res smo pametni. Danes res ne čvekamo nobenih rac.

II.

DEKLA: Gospoda, kljub napadu in lakoti plemenite Porcijunkule je še ostala polovica race. Kaj naj storimo z njo.

UPRAVNIK: Dekla, ti si neumna. Poglej, z največjo težavo smo odbili kmetavzarski prvi napad, ti pa o racah. Le kaj si si zmisllila. Pusti nas, da razmislimo o rešitvi. Požri raco, mi je sedaj ne moremo.

DEKLA: Toda, gospod. Res ste čudni. Raca vendar ni kar tako. Mi o raci, vi pa o kmetavzarjih.

UPRAVNIK: Dekla, ne počenjaj neumnosti! Ti si ženska, pa ne razumeš situacije... Nekje pa imaš prav. Raca je res več vredna od teh kmetavzarjev. Tudi polovica race je več vredna kot ti hudobni kmetavzarji. Prinesi torej raco. Mogoče nam drobno račje okrepičilo pomaga razvozati to pasjo situacijo.

DEKLA: Gospoda, vedela sem, da niste od muh. (Odide)

III.

UPRAVNIK: Torej, da nekako razvozlamo situacijo in končamo naš bojni posvet. Mislim, da je vse v redu.

VALPET TELEBAN: Pa ja, gospod upravnik.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Pa ja, gospod upravnik.

UPRAVNIK: Pa ja, gospod valpet Teleban. Pa ja, gospod suženj debeli Martin.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Pa ja, gospod valpet Teleban.

UPRAVNIK: Pa ja, gospod suženj debeli Martin. (resno) Toda, zapomni si, suženj debeli Martin. Jaz sem prvi na lestvici. Torej ne: »Pa ja, gospod valpet Teleban,« temveč pravilno: »Pa ja,

plemeniti gospod upravnik (se skloni in pedagoško poljubi Martinovo roko) in, pa ja, gospod valpet Teleban.« (Vzunaj počijo streli.)

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Pa ja, plemeniti gospod upravnik. (Vzunaj ponovno počijo streli.)

UPRAVNIK: Pa ja... No, to bo nekaj resnega. Še nekaj mi je šinilo v um. Preden pošljemo deputacijo k cesarju, sprejmimo tisto telečjo kmetavzarsko deputacijo, ki že tri ure čaka. Morda jih lahko na neki način tudi diplomatskim potom zašijemo.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Toda dekla bo prinesla raco...

UPRAVNIK: Zaradi mene, le naj prinese raco. To bo imelo psihološki učinek. Kar zamisli si, suženj debeli Martin, sestradane oči kmečke drhali bodo požirale raco na naših ustih. Ko bodo videli našo sito brezskrbnost, bodo popokali od grozne lakote. Povem ti, še prodali bi se za eno samcato oglodano kost.

VALPET TELEBAN (z zvinitim smehljajem): Kot Judež... (osorno) Pasja drhal. Za njih sta še samo žveplo in železni bič.

UPRAVNIK: No, no, valpet... Ne prenaaglo. Če jih pobijemo... Kaj bo pa potem. Kdo bo pa delal in gojil race.

VALPET TELEBAN: Saj to je tisto. (se praska po laseh) Res moramo biti previdni.

IV.

DEKLA (postavi prazne krožnike na mizo): Tako, gospoda. Raca je na mizi.

UPRAVNIK: Dekla, kdaj se boš naučila olike. Raca gotovo ni na mizi. Na mizi je polovica race.

DEKLA: Ja, gospod.

UPRAVNIK: Že prav, punčka. (Vsi si zataknejo za vrat bele prtičke in cmokajo in se delajo kot da jejo.) Veš kaj, punca. Tiste kmetavzarje boš poklicala. Bomo videli, kaj ti ušivi brdavsni hočejo.

DEKLA (se pokloni): Ja, gospoda. Kot pač želite. Pa dober tek! (Odide)

V.

STRAŽAR: V imenu plemenitega gospoda Graščine in njegove pravice! Pokorno javljam, tukaj so trije uporniški odposlanci.

UPRAVNIK (cmoka): MMMM, dobra raca! No, kaj bo slabega, kmetavzarji?

PRVI ODPOSLANEC: Svobode in kruha, upravnik.

UPRAVNIK: Pojdi, pojdi. Vse to imate. Še race imate.

PRVI ODPOSLANEC: Se mar šalite?

UPRAVNIK: Še eno, pa bom rekel stražarju, naj ti primaže klofuto!

DRUGI ODPOSLANEC: Zemljo zahtevamo! Pa tudi tlačanili vam več ne bomo. Pa še to: Zgradi ti nam morate človeka vredna bivaljšča.

UPRAVNIK: Ne blebetajte toliko. Zenljo, kruha tlako, bivališča. Kaj ste znoreli. Tu in tam vam že lahko kaj olajšamo. O kaki vrnitvi zemlje pa ni govora. Še manj o odpravi tlake. Stanovanja pa si kar sami izboljšajte, saj sami gospodarite v njih.

TRETJI ODPOSLANEC: Upravnik, mi se ne šali-mo.

VALPET TELEBAN (dvigne sabljo): Še eno tako zini, pa boš na onem svetu.

UPRAVNIK: Pomirite se, valpet Teleban.

PRVI ODPOSLANEC: Dobro veste, da je zemlja, na kateri od pamtiveka garamo, naša. Vi ste se kot krvosesi prisekali na naše žulje in naš znoj, od jutra do večera garamo na naših njivah za tujca. Tako ne bo šlo naprej. Zahtevamo svobodo, kruha, odpravo tlake pa nova, človeka vredna stanovanja.

VALPET TELEBAN: Kaj vas luna nosi, tepci. (izbodeno) Še eno tako, pa boš dobro vedel, s kom govoriš. Ti prismođe ti! Pazi se! S tabo bom še obračunal.

UPRAVNIK: No nehaite že razsajati! Saj vidite, da je zadeva važnejša — kot pa osebna obračunavanja in prepiri.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Mmmm, kako dobra raca!

UPRAVNIK: Molči, suženj.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Prav imate, gospod upravnik. Raca je manj važna od te presnete zadeve.

UPRAVNIK: Nisem rekel, da je zadeva bolj važna. Toda s temi lopovi je težje obračunati kot z raco. Raci zaviješ vrat, pa je ni. Ti lopovi pa so vedno povsod.

VALPET TELEBAN (cmoka): Prav imate, gospod upravnik.

UPRAVNIK (očetovsko): Teleban, ti si fant od fare! Kar oče upravnik mi reci!

VALPET TELEBAN (ganjen, v solzah): Oh, hvala vam, moj oče upravnik!

UPRAVNIK: Torej bodimo nadosebni. Osebni prepiri ne vodijo nikamor. Nam gre samo za blagor ljudstva in graščine.

VALPET TELEBAN: Že, že, oče upravnik. Toda osebna obračunavanja in prepiri vendar tvorijo to novo zadevščino. Skozi osebna obračunavanja pridemo do punta pa do revolucije, potem pa zopet osebno obračunavamo po vislicah.

TRETJI ODPOSLANEC: Tja tudi sodite!

UPRAVNIK: Kolikor se boste posluževali takega izrazoslovja, vas pač ne bom mogel obravnavati kot odposlanca, temveč vas bom kot upornike poslal v smrt!

PRVI ODPOSLANEC (narejeno mirno): Če začnem s stvarmi. Poglejte, sramota, da vam rečem. Ni ti eno naših stanovanj nima tekoče vode. Vodo vodi na dvorišču pozimi zmrznejo. Kanalizacija je slaba, obrabljena, iz opeke. Odtoki so zato pogosto zamašeni, stranišča pa neuporabna. Velikokrat prihajajo s cisternami in odvažajo greznico.

UPRAVNIK: O kakšnih stanovanjih pa govorite?

PRVI ODPOSLANEC: O graščinskih vendar!

UPRAVNIK: Jaz sem tudi na graščini.

PRVI ODPOSLANEC: Že, že. Toda vi ste v gospodskem delu graščine, mi smo pa tam v zakotju, ob konjušnicah in hlevih.

UPRAVNIK: Ne verjamem, da je tako.

PRVI ODPOSLANEC: Kar pojdite pogledat, pa boste videli! Še slabše je. Omet na stropu naših stanovanj odpada, celo zidovje se že ruši. Večina družin prebiva v enem samem prostoru. Peči ni. Pozimi kurimo na ognjiščih, kolikor pač niso pokvarjena. Tudi električna napeljava je dotrajala. Zaradi nemogočih razmer se je razpasla nesnaga, pa tudi miši in podgane. Povem vam, da grozi celo kuga.

UPRAVNIK: Nikar ne blebetajte! Saj sem vam že povedal. Za tako stanje stanovanj ste sami odgovorni. Ko so jih vaši predniki od graščine sprejeli, so se obvezali, da jih bodo tudi vzdrževali. Nikar ne prihajajte torej na dan z nemogočimi zadevami! Pač pa vas lahko pozovem na odgovornost jaz v imenu graščine, ko vidim, da naših stanovanj niste vzdrževali kot ste se obvezali. Prav lahko vas napodim na gmajno, pa boste vedrili pod milim nebom in sanjarili o svojih novih stanovanjih.

DRUGI ODPOSLANEC: Naj pripomnim, da prostori, v katerih živimo, sploh niso stanovanja. Saj so bili nekoč grajske ječe.

UPRAVNIK: To me ne briga! In če niso stanovanja, kaj potem blebetate o stanovanjih.

TRETJI ODPOSLANEC: Uboge ljudi res znate izžemati! Kaj mislite, da ne vemo, da imate v mestu na stotine stanovanj, katera prodajate iznemoglím starčkom in starkam v dosmrtno uživanje, hkrati pa prežite na njihovo smrt. In ko umro, stanovanja zopet prodajate.

UPRAVNIK: To je stvar gospoda pl. Graščine. Stanovanja niso moja last... Toda zapomnite si. S stanovanji ne bo nič!

TRETJI ODPOSLANEC: Vaši valpti in biriči neusmiljeno izžemajo ljudstvo. Kje so tu zakoni, ki so jih sprejeli v mestu in ki jih morate izpolnjevati! In pri vsem tem: Ali sploh verjamete v Boga in krščansko usmiljenje in ljubezen.

UPRAVNIK: Ne mešajte Boga v te zadeve. Jaz sem liberalec. Z Bogom pa se ukvarjajo danes samo duhovniki. Pa se mi tudi zdi, čeprav sem sam resnično veren, saj to stoji v moji legitimaciji, da ste brezverniki samo vi! Vi niste kristjani ampak drhal in dokler mi zadeve ne dokažete, se nikar ne pogovarjajte z menoj?

VALPET TELEBAN: Oče upravnik, že prav močno me srbi, da bi jim poslal kroglo v glavo.

PRVI ODPOSLANEC: Na tak način ne bomo razpravljali. Le pazi se, graščina, sedaj bosta govorili puška in sulica.

UPRAVNIK: Bežite no! Zapomnite si, da bo cesar prav kmalu na naši strani. Tukaj z nami bo požiral race, vi boste pa na onem svetu. (Odposlanci besno odidejo.)

VALPET TELEBAN: Pri moji duši, kako jih bomo še nam'atili! (Starček odide.)

(Dalje prihodnjič)

Že večkrat so nam poslali prispevke tudi naši mladi. Določili smo kotiček tudi njim, da bi v njem zoreli in dobivali veselje vsi, ki so na začetku ustvarjalnega dela.

NAŠ STARI AVTO

Sie se že kdaj ustavili ob skladišču starega železja? Na Opčinah je na primer tak prostor tik ob cesti. Vsemogoče je tam: od starih zarjavelih šivalnih strojev do železnih vrat, od zarjavelih koles do starih avtomobilov. Da, tudi naš stari avto je tam. In celo jaz sem prispeval svoj delež, da je našel tam svoje poslednje bivališče.

Takole je bilo:

Menda sem bil devet let star ali nekaj takega. Dvorišče je bilo moje kraljestvo. Tam so bile bitke med dvema otroškima vojskama, tam je bilo naše skrivališče pred zasledovalci, tam je bil sploh raj, ki smo ga uživali otroci.

Ena noč je pustil tam na dvorišču oče svoj avto. To je bil že star avto, ki je bil že namenjen za v pokoj. Bil sem sam na dvorišču. Ogledoval sem avto in nenadoma zapazil, da je v vratih ključ. Hitro sem bil na sedežu za volanom. Malo sem pogledal okoli sebe — a ni bilo nikogar. Večkrat sem že opazoval očeta, kako prižiga motor in hitro sem poskusil tudi jaz. Avto je zabrnul. Bilo je božansko. Nihče ni slišal, nikogar ni bilo v bližini. Boljše prilike, da dokažem, kako ni voznja z avtomobilom nič posebnega, ni bilo. Pritisnem. Avto je odskočil kot bi ga pičila kača, se nekajkrat zaobrnil in treščil z vso silo v plot.

Bil sem bolj mrtev kot živ. V hiši so začeli kričati, sosedje so vpili, zaslišal se je nekje jok. Ljudje so začeli teči k avtomobilu. Prvi je bil oče, za njim stric, potem nona, teta in še mnogo drugih. Od strahu se mi je megli'lo pred očmi, noge so se mi tresle, srce mi je bilo nekje v grlu. Čakal sem, kaj se bo zgodilo.

Prijeli so me, otipali, videli so, da sem živ, se spogledali. Čakal sem palice — pa je tokrat ni bilo.

Teti sta vzkliknili: »Joj, ta otrok, ubil bi se lahko! Oče bi moral bolj paziti nanj. Saj nam bo nekega dne še hišo zažgal! Joj, joj!«

Jaz sem preplašeno gledal zdaj enega, zdaj drugega. Končno se je zdelo, da je oče kriv in sem bil jaz žrtev.

Polagoma se je hrup pomiril in oče me je strogo pogledal. V tistem pogledu sem razumel, da ne smem storiti več kaj takega. A kmalu potem me je stisnil k sebi in sem vedel, da me ima zelo rad. Bil je zadovoljen, da se mi ni kaj pripetilo.

Tisti avto ni bil več uporaben. Prav za prav bi bil, če bi ga dali temeljito popraviti. Najbrže se ni splačalo. Zdaj stoji med zarjavelim železom ob cesti v skladišču starega železja. Kadar koli grem mimo, se mu rahlo nasmehne.n.

Simonič Igor

SLOVO

Ne bi točno vedela, v katero dobo mojega otroštva seže moj prvi spomin. Zdi se mi, da sega tja do tretjega, četrtega leta. Spominjam se dogodkov, ki so zapustili v moji mladosti zelo boleč spomin, pa tudi tistih, ki so ostali nepozabno veseli.

A prva oseba, ki jo srečam, ko se ozrem v svoja otroška leta, je moja babica. Osvetljena je z žarom ljubezni in

dobrote, saj sta to lastnosti, s katero je menda odeta vsaka babica. Kako zelo jo pogrešam in čutim, kako prežgodaj sem jo izgubila! Spominjam se njenega nagubane ga obraza, spominjam toplega pogleda, večkrat povsem ožive vse tiste čudežne zgodbe, ki mi jih je pripovedovala. Nihče ni znal tako pripovedovati kot ona. Večkrat sem mislila, kako to, da ni bilo v njih nič strahotnega in krutega. Najbrže ona sploh ne bi mogla kaj takega pripovedovati. Verjetno je grozoto in zlobo prekrila s tančico svoje dobrote, tako da ni prav z ničemer ranila in vz nemirila rahlega otroškega srca.

O, čudovita je bila babica. Čudovite so babice vsega sveta, čudovite v svojih lepih pripovedih in v svoji veliki ljubezni do vnučkov. Kako bi mogel Bog ustvariti kaj leššega kot je dobrota teh dobrih bitij, ki v življenjski izkušnosti spremljajo s skrbjo in strahom vsak korak svojih najmlajših krvnih sorodničkov.

Da, babica je najsvetlejši spomin moje mladosti. Boleč je spomin, ko sem se morala posloviti za vedno od nje.

Ko mislim na babico, se spomnim trenutka, ki me je pretresel, ko je odhajal zdoma moj oče. Dom je nekaj tako lepega, če je v njem oče in mati in babica in ljubezen. In če se zdaj ena teh vezi pretrga, pač majhno srce zakriči v grozi, ker se boji, da se bo nekaj razsulo, kar je tako zelo lepo.

Oče je moral odpotovati ik službenih razlogov. Toda jaz — otrok — nisem mogla tega razumeti. Poslavljal se je in mislila sem, da me hoče za vedno zapustiti. Še huje mi je bilo, ko ga je spremljala tudi mama in sem morala ostati sama z babico.

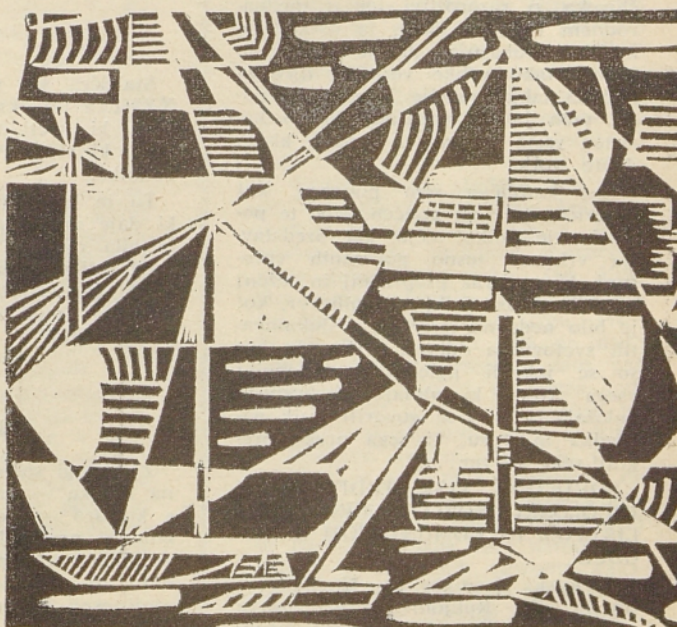
Že v rani mladosti sem razumela, kako nekaj než merno težkega je slovo. Slovo od tistega, ki ga imaš rad. Srce se ti trga in nobena beseda ga ne more potolažiti. Tisti trenutek misliš, da boš umrl od žalosti.

Kako težek spomin je to za nežno mladost!

Starejši ljudje pišejo o mladosti, polni smeha in radosti. Pišejo o brezskrbni mladosti.

Da, mnogo je radosti, vendar ne mislite, da ni v tistih brezskrbnih letih včasih tudi grenka kapljica, ki je za tako majhno srce kot je otrokovo, zelo huda stvar. Le da rajši tonejo v pozabo grenki spomini kot pa lepi in srečni.

Nadja Ivančič

Marino Ažman: P mlad na morju (linorez)

RAZGLEDI

MIR NA ZEMLJI

Na veliki četrtek 11. aprila 1963 je papež Janez XXIII. naslovil na vse ljudi dobre volje novo okrožnico o miru na zemlji.

Osnovni namen okrožnice izraža napoved: »Mir na zemlji, globoko hrepenenje človeških bitij vseh časov, je moči postaviti in utrditi samo v popolnem spoštovanju reda, ki ga je Bog določil...«

Okrožnica nato razpravlja o petih vprašanjih, ki so:

1. red med ljudmi: o pravicah in dolžnostih posameznikov;
2. odnosi med ljudmi in javno oblastjo v posameznih političnih skupnostih;
3. odnosi med političnimi skupnostmi;
4. odnosi med ljudmi in političnimi skupnostmi s svetovno skupnostjo.
5. pastirski pozivi.

Sprejem okrožnice je bil po vsem svetu naravno navdušen. Papež se je obrnil ne le na svoje vernike, temveč na vse ljudi dobre volje. In odgovor je bil takojšen. Okrožnica je našla odziv v vsem svetovnem časopisju, katoliškem in nekatališkem, laičnem, Cerkvi prijaznem in sovražnem.

Navajamo samo dvoje mnenj: ameriško in sovjetsko.

KENNEDY JE PONOSEN NAD PAPEŽEVO OKROŽNICO.

Na proslavi stoletnice katoliške univerze v Bostonu je Kennedy v svojem govoru prvič javno govoril o okrožnici papeža Janeza XXIII. »MIR NA ZEMLJI«.

Kennedy je dejal: »V svoji globoki razčlembi največjih sodobnih vprašanj, o socialni blaginji, o pravicah človeka, o razorožitvi ter o mednarodnem redu in miru, ta listina zanesljivo dokazuje, da je samo na osnovi tako velike vere in njenega izročila lahko razvije in uresniči načrt vseh javnih vprašanj, ki bo koristil vsem mozem in ženam, ki so dobre volje.

Kot katoličan sem ponosen, kot Amerikan pa sem poučen. Moč te poslanice je toliko večja, ker predstavlja vrhunec tesno povezanih vprašanj, ki so izraz prepričanj in teženj verskih predstavnikov drugih ver, kot je bilo nedavno izraženo v dokumentih svetovnega odbora cerkva in kot so se izjavili ugledni predstavniki vsega sveta, ki nimajo cerkvenega položaja. Učimo se govoriti jezik napredka in miru, ki sega preko pregraj sekt in ver...«

SOVJETSKI TISK TRDI, DA JE IDEOLOŠKO SOZITJE MED KATOLIŠTVOM IN KOMUNIZMOM NEMOGOČE.

Sovjetski časnikar A. Krasikov v reviji »Za Rubjom« piše: »Nova okrožnica je postala predmet živahnega razpravljanja in včasih tudi pri-

krite kritike v zapadnem tisku. To si lahko razlagamo tako, ker Janez XXIII. na mnoga zapletena vprašanja mednarodnega položaja daje odgovore, ki jih narekuje dober čut in previdna preračunanost. Njegova priporočila, ki se nanašajo na razorožitev, na pogajanja in na miroljubno sožitje nedvomno smatrajo kot doprinos k stvari ohranitve miru. Po skrajšanem besedilu revija prihaja do zaključka, da mnoga stališča okrožnice izhajajo iz »katoliških načel, ki so nespravljiva z edino znanstvenim marksističnim pojmovanjem«.

Na koncu pa revija prinaša naslednji zaključek: »Nova papeževa okrožnica poudarja svoje stališče za pogajanje. Okrožnica ožigosa lažne teorije mrzle vojne, ki hočejo opravičevati svojo oboroževavno tekmovanje. Toda ta novi dokument vsebuje stališča, ki jih mi ne moremo sprejeti. Nespravljivost med marksizmom in katolištvom ostaja dejstvo, toda to ne ovira marksistov, da ne bi skušali doseči čim širšega sodelovanja tudi s katoličani, kadar gre za najvažnejše vprašanje: za trajen mir na zemlji, ki pa po našem mnenju ni pogodbeni pravični mir, temveč le »sovjetski mir«, ki izključuje vsako možnost ideološkega sožitja. To je lahko samo prehodni mir, ki bo omogočil Sovjetski zvezi, da pride do te like moči, da bo lahko nekega dne prisilila zapadni svet, da bo pred njo padel na kolena.«

Sovjetski tisk torej le delno sprejema okrožnico, v mnogem pa jo odklanja. Tako odklanja socialni nauk Cerkve, ker je papež tudi tokrat imel za potrebno, da poudari umestnost zasebne lastnine in produkcijskih sredstev. Sovjetski tisk pa trdi, da je prav to eno izmed načel, ki zagovarja neenakost ljudi.

—0—

Stališče, ki ga zagovarja Janez XXIII. v tej okrožnici je kot kres na gori, ki sveti milijonom in milijonom, ki vidijo v papežu zanesljivega vodnika.

To je kres ljubezni in luč upanja, ki daje družbi novo luč, brez katere bi bila družba le v mraku. Kaj so pred toliko realnostjo majhni poskusi, ki bi se radi vpleli v ta veliki dvogovor med očetom in sinovi in ga izmaličili?

Maks Šah

PRISTOP

Že mnogi so spoznali, da je literarna kritika — pa vse, kar je v zvezi s kulturo — nevhaležen posel. Mnogim se prekmalu zameriš, drugi pa te prekomerno povzdigujejo v oblake. Zato se ne čudim, če so nekateri moji esaji in kritična poročila o sodobni slovenski literaturi trn v peti. Vem pa, da je tako pisanje potreb-

no. Potrebno je še in še pripovedovati, da se lahko kultura razvija samo svobodno, brez intervencij diktiranih ideologij ali političnih struj. Ne smemo se bati resnice! Doma in na tujem smo Slovenci po letu 1945 izdali malo proznih in dramskih dobrih tekstov (Smoletova Antigona) in morda smo nekaj več naredili v literaturi, kjer je mogoče ohraniti določeno avtonomnost svobode. Seveda vsega nikakor ne smemo vrednotiti prečno: za vso umetniško nemočjo po vojne slovenske literature se vendarle skrivajo nove tendence, ki vodijo našo literaturo iz provincializma in naziranj 19. stoletja. Naša literatura vendarle postaja obtožnica političnega in duhovnega samodržništva določenih skupin in moralnega propada slovenskega naroda. Če ne seka globlje v probleme, je temu kriva politična situacija. Prepričan sem tudi, da mora kritika podpirati in podžigati prizadevanja literature in kulture nasploh. Zato se ne bojim tudi žalostne resnice in upognjenega zrcala. V upognjenem zrcalu postaja neprijetna resnica še bolj neprijetna — to pa boli. In vedno bolj nas mora boleti, drugače se ne bomo odpravili k zdravniku.

NOVE STEVILKE REVIJ

V zadnjem času je izšla v Ljubljani 25. številka Perspektiv (zanimivo Kocbekovo Pričevanje iz vojnih dni), 4. številka Sodobnosti (prevod proze nigerijskega avtorja Amosa Tutuole, s katerim pristopa tudi Afrika k slovenskemu bralcu; in 7. številka Problemov (problematičen, a zanimiv članek o sodobni inteligenci priobčuje n. pr. Tine Hribar). V Mariboru so izdali že 3-4 številko letošnjih Novih obzorij (Literarno zgodovinski prispevki Marije Boršnik, Franca Zadavca in Danice Ževart; med literarnimi doneski je omeniti prozni odlomek iz Suhodolčanovega daljšega teksta in Grafenauerjeve pesmi, kritike priobčuje zlasti Branko Rudolf). Najbolj razveseljiv dogodek pa je izid 5. številke celovskega MLADJA, čeprav literarno revija zagotovo ne pomeni vrha trenutnega slovenskega kulturnega ustvarjanja.

MLADJE 5

Če smo ob Veri in domu 1962 zaplasi, da je konservativen časopis, ki ne koraka s časom, ker se zapira v provincialno-domačijski svet, (ki more sicer preprostega bralca zabavati, a ga ne more vzpodbuhati v sodobni borbi za obstanek, ker pač ni razkrinkovavec resnice niti informator o sodobnem času), moramo o Mladju zapisati, da je sicer moderna revija, a kljub temu izven nujne potrebe kroškega in sploh slovenskega kulturnega prostora. Resnična umetnost in resnično trajno kulturno dejanje mora biti namreč družbeno angažirano, kar pa se ne sme identificirati s po-

litično angažiranostjo. Revija Mladje ne sme biti torej le nekakšen poseben fenomen in enkratno kulturno dejanje zadnjih petdesetih let koroške zgodovine, temveč mora koroško izobraženstvo in postopoma seveda tudi preprosto ljudstvo vzgajati, izobraževati, voditi, pritegovati. Odpirati mora vrata v novo, biti mora resničen razkrinkovavec ostankov 19. stoletja med slovenskim narodom, povezovati mora Koroško z ostalimi Slovenci in vsem današnjim svetom; resnično mora biti kvaliteten kažipot našemu slovenskemu človeku. Danes ni čudno, da je revija izolirana, v težavah in v nerazumevanju. Čeprav se namreč moramo zavedati, da je vsak boj za novo težak, neusmiljen, včasih celo tragičen, moramo tudi vedeti, da se bo slovenski zamejski izobraženec oprijel revije, v kateri bo mogel zagrabiti del samega sebe, ga osmisliti in se končno aktivizirati. Mladje je šele v zastavkih na poti do take resnično kulturne revije. Manjka mu še trdnega koncepta, preveč je še nekritično, mladostno, literarno. Čeprav je v njem čutiti izredno zdravo in žilavo korenino, se njegovi avtorji velikokrat še niso zliži z resničnostjo. Njihov koncept je tako 'artpouir' erističen, zazidan v slonokoščen stolp izoliranega snovanja.

Reviji manjka esejističnega dela, ki je nujnost današnjega časa. Tako je trenutna situacija in resnica Mladja romantična resnica: revija je skočila predaleč, čeprav je ravno pot od začetkov do danes najvažnejša; na njej se pridobi ali izgubi občinstvo. Kljub določeni mladostni nemoči pa je vnema velika: to se vidi tudi v 5. številki.

Čeprav se večina avtorjev ukvarja predvsem z osebnimi problemi, ki jih velikokrat ne povezuje z resnico časa, je prav v Kostankovem dramskem poskusu (grobi germanizem in tudi kroatizem poizkus drame!) Mrtvo oznanilo čutiti veliko zavzetost za koroške probleme. Mrtvo oznanilo sicer v resnici še ni drama in je splet bolj ali manj posrečeno motiviranih pesimiističnih meditacij na temo narodovega izumiranja. Kljub temu ne smemo prezreti določenega optimističnega podtona, ki ga niti morda najkvalitetnejši del poizkusa (to je prizor z mrtvimi in smrt fanta idealista pod vlakom — ta motiv smo pri Kostanku zasledili že tudi prej) ne more izbrisati. Ne toliko neizvirna vloga kralja, temveč pomen fanta in zlasti dekleta dajejo dramskemu poskusu, ki pa niti jezikovno niti ideološko niti estetsko še ni dozorel, določeno vrednost in zanimivost.

Kostanek priobčuje tudi 4 črtice, ki se navezujejo na njegove prejšnje objave, samo da so že bolj izčiščene. Če smo pri Kostankovih prvih tekstih opazili močan Cankarjev, pozneje pa drugih vplivov (n. pr. črtica Napis iz 4. Mladja, ki je, kot da bi bila vzeta iz Kafkovega Procesu), je tokrat njegov stil še sicer prenasiten z metaforami, vendar bolj samosvoji. Motijo seveda mnogi germanizmi, pretirano nizanje deležnikov, genitivov in druge jezikovne nepravilnosti in nerodnosti. Kaj n. pr. pomeni stavek: »Čez planine noseče z mahom« (str.

37)? Gotovo pravilneje: čez planine, ki so zanosile z mahom. Tako vsaj dvomnost izgine!

V črtici Godovi vetra morda Kostanek jasno pokaže, da njegova lirčna kratka proza vendarle ni zgolj nekaka zdrava himna na življenje, polna erotičnih mladostnih primesi, temveč tudi boj med dobrim in slabim v samem sebi. Boj dveh svetov, ptic — nosivk slabega pa pesnika z »deklicami«, v katerem optimistično zmaga dobro. Kljub vsemu pa Kostanek premalo odpira vrata svojem razvoju. Tako mu grozi kot Cundriču v ožji domovini na eni strani pretirana plodovitost s premalo izčiščenimi metaforami in določeno vsebinsko praznino, na drugi strani pa preveliko hlastanje po literarni modi, ki zna zatreti tudi njegovo lirčno silo, ki je najboljša, ko se preprosto izraža.

Med pesniki največ obeta Darle Niki. V njegovih preprostih in odkritih pesmih je velika emocionalna sila, ki se dobro prilaga sicer često patetičnemu mladostnemu zanosu »pomladanske« poezije. Miško Maček je še neizčiščen in mestoma banalen s poplavlami krvi, vendar se bo mogel še lepo razviti (Poljub). Gustav Janusch priobčuje preveč prozaično deskriptivne pesmi na temo čakanja, svoj miselni in sicer romansko klasiističen stil (ki torej ni povsem izvirni) pa je že našel Primorec Griša Mikuž. Niki Van (Rim) je sicer često filozofirajoč, a neizčiščen, pesmi Franceta Tanjina iz Ljubljane pa do sedaj razen nekaj lepih metafor ne odpirajo nikakršnih perspektiv.

Jezik nekoroških sodelavcev je lepši; sploh mora revija nujno dobiti jezikovnega korektorja. Milena Merlak Detela priobčuje tri pesmi, od katerih sta zlasti zadnji dve zelo zanimivi. Žalostinka za Beatrice je lepa psihološka študija zapuščene ženske, medtem ko je Pogreb v meteuž kljub nasilnemu urednikovemu skrčenju uspela podoba pogreba ljudi in narave. Lev Detela priobčuje Konec vojne, ki pa je objavljena le v odlomku in bi to simbolično prozo pravilno predstavila šele zbirka novel, iz katere je tudi ta pripoved. Detela je tudi prevedel iz pesnitev Nobelovega nagajenca Saint-Johna Persa.

(Ker imamo v načrtu, izdati Detelovo zbirko novel, smo si dovolili ponatisniti iz Mladja »Konec vojne«. Op. ured.)

Žal motijo tiskovne napake. Likovne priloge so slabe. Pri Bistru je čutiti močno opiranje na eksperimentalno tradicijo, Hubert Greiner je zanimiv v temperah. Boljši je Oman (posebno Sanje), pokrajini objavlja Jože Cej (Gorica) in Ivan Bukovec (Buenos Aires), precej neizvirna sta Lojze Popič in Gustav Janusch.

V reviji je veliko programatičnih napovedi in pretirane samohvale, ki tudi izvira iz težke situacije, v kateri mladi delujejo; vendar bo to moralo odpasti. Gotovo je Mladje 5, če ga gledamo v celoti, lepa poživitev slovenske kulture in začetek vstopa slovenske zamejske Koroške v občo slovensko literaturo.

Lev Detela

PISMA MLADIKA

skripta rešili naši profesorji. Zdi se mi, da bi bilo umestno, da stopite dijaki sami do svojih ravnateljev in jim poveste svoje težave. Ne dvomim, da bodo oni rešili problem, kolikor je v njihovi moči.

PISATELJSKI NARAŠCAJ

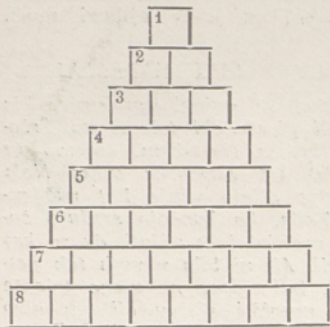
Večkrat se pojavi vprašanje, kje so naši pisateljski talenti na Tržaškem in na Goriškem. Imamo že petnajst let Literarne vaje. Naši študentje pišejo vanje kot pač pišejo. Toda, ko končajo srednjo šolo, je malokdaj še slišati, da so kaj napisali. Ali ni bilo v vseh teh petnajstih letih prav nobenega talenta v tej množici piscev ali jih niso znale Literarne vaje vzgojiti? Da ne bi bilo nikogar, si ne morem misliti, saj so nekateri prispevki kazali v Literarnih vajah neko že umetniško izražanje. Kaj pa če so bili le preveč sami sebi prepuščeni? Napišajo, kar napišejo, oddajo, morda profesor malo popravi in gre tako dalje, tako mi pravijo. Nikjer pa ni čutiti vzpodbude, vodstva in še kaj. Nekaj gotovo dobrega naredijo Literarne vaje, že to, da berejo nekaj slovenskega študentje, toda meni se zdi to premalo. Biti bi morale bolj dokument in odraz naših razmer na šolah (ne samo, če je kdo v razredu zaljubljen), imeti bi morale neko smer, neki cilj, tako pa se mi zdi, da izhajajo, da pač izhajajo, »ker bi bilo škoda, da ne bi izhajale, ko že toliko časa izhajajo.« In pa nekaj pisateljev naj bi vzgojile.

Ne zamerite, to je le misel!

Prijatelj mladine

Vaše prvo vprašanje je, zakaj ni na Tržaškem in na Goriškem pisateljskih talentov. — Žal jih res ni. Ne bi Vam znal povedati, zakaj jih ni. Morda je nekaj resnice v tem, da so jih Literarne vaje premalo vzgojile, ali pa morda navdušile, ker potem, ko zapuste srednjo šolo, ne pišejo več. Vendar sta na primer Neva Rudolf in Bruna Perrot, ki sta izdali po eno literarno knjigo, izšli iz Literarnih vaj. Tudi nekateri drugi, ki so sodelovali različnih revij, pa niso izdali še knjig, so tudi začeli pisati v Literarne vaje. Zakaj ni talentov? Verjetno bo bolj krivo to, da tisti mladi ljudje, ki končajo naše srednje šole, zgube živ stik s slovensko kulturno sredino v Trstu in v Gorici. Porazgube se po različnih univerzah, malo govore slovensko. Od živih slovenskih kulturnih žarišč jih propaganda z vseh strani trga. Tisti, ki jih zvabijo stran, jim ne dajo nobene duhovne vsebine, zato pač kulturno utonejo in polagoma tudi narodno. Če je kaj pisateljskih talentov med mladimi, morajo živeti v slovenski sredini, da bodo v veselju in v veri vase ustvarjali. Če se bodo izgubljali v breznarodni masi, bodo tudi talenti utonili. Kaj bi lahko Literarne vaje naredile in kakšne bi lahko bile, oziroma, kakšne ne morejo biti, Vam bo pa morda prihodnjič povedal kdo drug.

PIRAMIDI

Vsaka beseda je sestavljena iz črk prejšnje besede in še ene nove črke.

1. dušik, 2. predlog, 3. starorimski bog, 4. eden od manjših prerokov, 5. moško ime, 6. strelivo, 7. božanstvo, 8. lepa roža lončarica.

TEŽAK RAČUN

$$XQ + RW = HY$$

$$YK - RM = RY$$

$$KZ + X = KX$$

$$XW - RH = QQ$$

$$YR + YZ = XR$$

Enakim črkam pripadajo enake številke: razreši račun tako, da se vse operacije pravilno izidejo!

ŠTEVILČNICA

Ključ:

1 2 3 4 5 6: visok vrh v zah. Julijcih
7 8 9 10 11 12: ptič

13 2 14 5 15 4 16: strahotne prikazni
17 18 19 5 20 21 5: paznica, oskrbnica

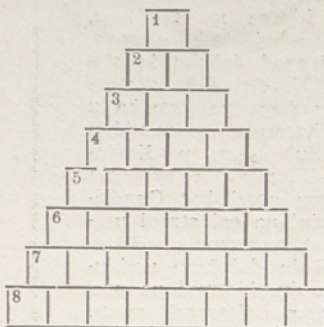
3 11 — 16 12 2 9 16 7 5 20 —
15 11 — 21 5 12 3 16 — 12 —
10 5 6 20 2, — 1 5 8 19 11 17 —
20 2 — 13 8 11 4 8 13 16 — 12 5 —
21 5 20 — 4 5 21 2 — 7 2 14 —
4 8 13 11 10 — 10 11 — 11 3 21 8 5 4,
— 10 5 6 — 13 5 — 4 11 — 7 2
— 1 18 17 16 10 5 — 7 8 11 12 —
13 8 11 15 4 5 3 21 5.

Po pravilni razrešitvi ključa izpolni spodaj tekst, katerega besede so ločene s črtico: bral boš pameten rek grškega modrijana Hilona.

RESITVE IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

KRIZANKA: Vodoravno: 1. Keats, 5. Al, 7. Krim, 11. rv, 12. harpije, 15. Edi, 16. iks, 18. ataman, 20. plan, 22. diktati, 24. Timor, 25. oda, 26. Na, 27. od, 28. aroganten, 31. Linnè, 32. Aleria, 33. mrk, 34. dnina, 35. Ino.

Navpično: 1. kripton, 2. Evklid, 3. Th, 4. sak, 5. aprioren, 6. LI, 8. remi, 9. Ida, 10. Mindanao, 13. jagan, 14. eta, 17. Sam, 19. Afene, 21. Norik, 23. kdo, 26. nein, 28. and, 29. ala, 30. tri, 31. LR.

Vsaka beseda je sestavljena iz črk prejšnje besede in še ene nove črke.

1. predlog, 2. grška črka, 3. kemična prvina, 4. neka zlitina, 5. slaven angleški pesnik (y=i), 6. plemenitaši, 7. mesto ob vzhodu Kenye, 8. otočje v Indijskem oceanu.

NAŠ DOM

Ne pozabite, da naši prostori v ulici Donizetti niso plačani, ampak, da je dolg še velik. Pomagajte s prispevki, da bo res popolnoma naš in da ga bomo lahko olepšali in bo laže služil svojemu namenu.

PRISPEVALI SO: Srednješolci 1800, akademiki 2300, gospa S. 4000, Malenšek I. 1000, F. Vodopivec 1000, M. Salež 1000.

Vsem lepa hvala!

Za dobro voljo

Dva gospoda se peljeta v vlaku. Eden ima obvezano roko, drugi glavo.

Začela sta pogovor, nato je tisti z obvezano glavo vprašal prvega:

»Vespa ali motor?«

»Motor. In vi, oprostite?«

»Mira.«

»Kako, je to kaka nova znamka?«

»Ne, moja žena.«

Na nekem kolodvoru so pritrdili na oglasno desko naslednje:

»Bil je najden kovčeg z veliko vsoto denarja. Imena lastnika ni v kovčku.«

Spodaj je bil pripis:

»Prosimo vas, da se postavite v vrsto nasproti glavne kolodvorske pisarne.«

Mož prinese ženi v dar papagaja.

»Kako je lep!« vzlikne žena.

»Zakaj pa ima na vsaki tački trake?«

»Potegni za enega!«

»Dober večer, gospa!« se je oglašil papagaj, kakor hitro ga je potegnil za trake.

Potegnil ga je za drugega in papagaj se je oglašil: »Me veseli, da vas poznam!«

Žena je bila navdušena: »Kaj pa če ga potegneš za oba trakca hkrati?« »Neumnica, potem bi padel, ne?« se je oglašil papagaj.

Dva prijatelja se srečata in si po-tožita vsak svoje gorje.

»Če bi bil prej vedel, kakšno gorje si bom nakopal z ženo. Pomisli, tako ljubezniva je bila, tako predana hiši! In zdaj hodi od bara do bara, od gostilne do gostilne...«

»Je to mogoče?« pravi prijatelj.

»To je strašno! Torej popiva?«

»Ne, to ne,« mu pojasni prijatelj, »še slabše! Mene išče.«

V veletrgovini v telefonski kabini svetlolasa ljubka uslužbenka govori po telefonu: »Da, ljubljani moj. Ljubim te... Še mi govori, dragec... Rada te imam, ti to veš... Moje srce je tvoje...«

Tedaj se direktor, ki je bil skrit za stebrom ni mogel več premagati. Ves rdeč od jeze je nahrulil prodajko: »Slušalko dol! Na mestu ste odpuščeni. Telefon je tu za službene pogovore, ne pa za vaše neslano ljubimkanje.«

Dekle ga mirno posluša, nato mu da v roko popisani list: »Torej boste vi naročili še vse naslednje plošče za oddelek za glasbo?«

BANKA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 800.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST, ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED